I

Історія Белза

1

Беру скрипт хор. Коструби Теофіля з В-ва „Червона Калина" для Вп. хор. Коструби.

Львів, 24/6 1936.

Бела Отстатн.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ.

З ЦИМ ЧИСЛОМ ВИСИЛАЄМО РОЗРАХУНКОВІ ПЕРЕКАЗИ ТА ПРОСИМО П. Т. ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИСЛАТИ НИМИ БІЖУЧУ ПЕРЕДПЛАТУ.

ЗАЗНАЧУЄМО, ЩО ЧЕРГОВІ АРКУШІ СПОМИНІВ ГЕН. А. КРАВСА „ЗА УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ“ ВИСИЛАТИМЕМ ЛИШЕ ТИМ П. Т. ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЩО ПОЛАДНАЛИ СПРАВИ СПЛАТИ ЗАЛЕГЛОЇ ПЕРЕДПЛАТИ І ЗАПЛАТЯТЬ БІЖУЧУ ПЕРЕДПЛАТУ ЗА II ЧВЕРТЬРІК 1937 Р.

Високоповажаний Пане Директоре!

В залученні пересилаю умову і II рату т.є. 150 зл. на рахунок монографії

Одночасно прошу в імені Комітету час-до-часу повідомляти нас про стан праці.

Тут зауважують, що пр. філії Т-ва „Просвіта" дістають з Книгарні „Просвіти" видання „Червоної Калини" (найновіший пр. „Ген. Тарнавський") з 25% опустом, а Ви нам даєте лише 20%. Чи не буде тут наша кривда?

Просять, теж, щоби в книзі був короткий географічний опис Белзчини. Як можливо-то прошу це мати на увазі.

З інж. О. Охримом скомунікуюся.

Остаю з правдивою пошаною.

о. Маріян Бела

Белз, дня 9/7. 1936.

Бенгазі, дня 20/II 1937. 3

До

Хвального Видавництва „Червона Калина"

у Львові!

Отсим повідомляю ввічливо, що рапорт з рахунків гонорару п. Ред. Кондзьби вислано тієї неділі.–

Інж. Охримович є в Бенгазі – доповнюємо його квестіонарі.–

Радіємо дуже цінними вислідами праці – постараємось і свої виконати.

З глибокою пошаною

[illegible]

TELEFON MIĘDZYMIASTOWY USUWA ODLEGŁOŚĆ!

KARTKA POCZTOWA

POCZTA POLSKA
GR 15

NADAWCA:

о. Гела

Белз

П. П.
Видавництво
„Червона Калина"
вул. Зиморовича 20.
Львів

M. P. i T. (V-1936) 20.000.000.

4

Ч. 1481/36.НК.- Львів, 9 грудня 1936.-

До Світлої Дирекції

Ревізійного Союзу Українських Кооператив

у Львові.-

"Червона Калина" приступає до нового ділу видавництва - монографії українських городів, в першу чергу історичних. Кожна монографія обійматиме історію міста від найдавніших часів, участь даного повіту у визвольних змаганнях/історію частин УГА з того повіту/ і вкінці сучасний стан повіту під оглядом господарським і культурним, ілюстрований статистичним матеріялом.-

Як перший випуск йде монографія Белза й Белзчини. Для видання тієї монографії основано в Белзі ширший громадянський комітет, завданням якого допомога "Червоній Калині" у фінансуванні книжки та збірка статистичних матеріялів на основі обширних квестіонарів, опрацьованих і уложених п. інж. Олександром Охримом, котрий є співробітником монографії і має опрацювати розділ про сучасний господарський і культурно-освітній стан Белзчини.-

Статистичні матеріяли вже з Белза надходять, а всі мають бути доставлені до кінця грудня ц.р. Треба ці матеріяли узгіднювати та доповнювати, а до цього необхідно бути на місці в Белзчині і в Головнім Статистичнім Уряді у Варшаві.-

Спеціяльно старанної праці вимагає ця перша монографія, тому що вона має бути взірцем для слідуючих праць.-

Якщо п. інж. Охрим працювавби над своїм розділом лише принагідно в часі вільнім від урядових обовязків, то його праця затягнуласяби на неозначений час. Тому прохаємо щиро уділити п. інж. Ол. Охримові надзвичайну відпустку від 12. до 31 січня 1937. р. в ціли доповнення і закінчення його праці.-

З правдивою пошаною

5

Ч. 1224/36. ЦК.-

Львів, 1 жовтня 1936.-

До Хвального Громадянського Комітету Белзчини
до рук голови Вс. о. Іляріона Ґели

в Белзі.-

Маємо шану переслати в залученні письменні звіти та заяви авторів Історії Белза Вп. ПП. ред. Теофіля Коструби і др. Івана Карпинця.-

Від себе зазначуємо, що оба автори люди незвичайно совісні та обовязкові й ми переконані, що свого зобовязання дотримають і доставлять нам в означенім речинці рукопис Історії готовий до друку.-

Зі свої сторони просимо вплинути на приспішення збірки статистичних матеріялів для праці Вп. інж. Охрима. Саме нині був у нас п. інж. Охримович і повідомив, що досі не стримав ще ні одного квестіонаря. Просимо про цю справу нас повідомити.-

З правдивою пошаною

2 листи.-

Ч. 815/36.Ч.- Львів, 10 липня 1936.-

До Хвального Громадянського Комітету Белзчини
для видання Історії Белза
до рук голови вп. С. І. Гели

в Белзі.-

Листа з 9 цм. та потвердження умови рівнож з дня 9 цм. ми отримали. Отримали також грошевим переказом суму зол. 150.-.на виплату гонорару авторам Історії. Щиро дякуємо.-

Про стан праці будемо Вп. Комітет що раз повідомляти.-

Про вміщення в Історії Геогр. опису Белзчини порозуміємося по феріях з авторами і про вислід наради з ними Вп. Комітет повідомимо.-

"Просвіта" взяла недавно в "Червоній Калині" книжок на кільканадцять тисячів золотих і очевидно при такім великім закупні дістали більший опуст. Інша річ, що адміністрація поступає нерозважно, коли признає читальням такий великий опуст, а для себе залишає ледви що. Зараз нині звернемо на це увагу Адміністрації Видавництв "Просвіти".

Щож до опусту для Вп. Комітету, то буде це час порозумітися щодо нього при усталенні ціни продажі книжки. Ми переконані, що погодимося з Вп. Комітетом.-

З правдивою пошаною

Ч. 280/36. ЧК.-

Львів, 3 липня 1936.-

До Хвального Громадянського Комітету Белзчини
для видання історія Белза
до рук голови всеч. о. Іларіона Ґели

в Белзі.-

В доповненні до нашого листа з 28 травня цр. маємо шану повідомити, що авторам Історії Белза Вп. ПП. Т. Кострубі і Др. І. Карпинцеві ми поклали умову, а вони її приняли, того змісту, що праця має бути закінчена і передана нам до друку найпізніше дня 31 грудня 1936 р.-

Оба автори вже працюють над збіркою матеріялів, зокрема п. Др. Карпинець має зібраний майже весь потрібний матеріял, а доповнює лише дати, імена, місцевости тощо.- За час літних ферій, звільнені від інших обовязків, вони працюють ще більш інтензивно.-

Щодо п. інж. Охрима, то він приняв наше запрошення до співробітництва з охотою, але просимо і від Хв. Комітету до нього звернутися та просити про те, щоби свою частину праці виконав до кінця року.-

Згідно з нашим попередненням прохаємо на час ферій прислати для Вп. ПП. Т. Кострубі і Др. Карпинця дальшу частину гонорару в сумі зол. 150.-, з яких піде зол. 100.- для Т. Кострубі і зол. 50.- для Др. Карпинця.-

Очікуємо в цій справі прихильної відповіди і остаємо

з правдивою пошаною

8

Ч. 615/36. ЧК.-

Львів, 28 травня 1936.-

До "Вального
Громадянського Комітету Белзчини для видання Історії города Белза
до рук голови Вс. о. Иларіона Гели

в Белзі.-

Маємо честь потвердити письменно умови видання Історії Белза та Белзчини, уложені на спільній конференції голови Гр. Комітету Вс. о. І. Гели з Управою нашої Кооперативи в дні 26 травня 1936 р.-:

1. Видавнича Кооператива "Червона Калина" у Львові приступає спільно з Громадянським Комітетом Белзчини до видання Історії Белза та Белзчини з тим, що на покриття частини коштів накладу Громадянський Комітет Белзчини складає готівкою суму зол. 750.-/сімсотпятдесять золотих/. Решту коштів накладу, що виноситимуть приблизно зол. 3.000.-, понесить Вид. Кооп. "Червона Калина" у Львові.-

2. Історія Белза й Белзчини буде збірною працею: Про археольогію пише Др. Ярослав Пастернак, директор Музею НТШ у Львові, про княжі часи й польське панування до кінця XVIII. століття ред. Теофіль Коструба, про австрійське панування та часи визвольних змагань Др. Іван Карпинець, про побут і сучасний суспільно-економічний стан Белзчини уроженець Белзчини інж. Олекса Охрим.-

3. Обєм книжки має виносити около 12 аркушів друку, формату вісім-

ки /на аркуш друку - 16 сторінок/.-

Ілюстраційна частина має обіймати 16 сторінок на добрім ілюстраційнім папері, розміщений в середині книжки. Тут увійдуть знимки до трьох перших розділів книжки, а кошти клішів будуть покриті з суми, прелімінованої вище /зол.3.000.-/. До останньої, четвертої частини /сучасний стан/ увійдуть знимки з поодиноких місцевостей Белзчини, з тим, що з одної місцевости може бути найбільше три знимки та що на кошти зроблення клішів кожна місцевість зложить наперед готівкою за свої кліші по зол.3.50.-за одну клішу, за три кліші рівно зол.10.-

Кошти зроблення знимок на місці покриває кожна місцевість сама.-

Крім ілюстрацій увійде до книжки відповідна скількість /після узнання авторів/ шкіців - мап, розміщених або в тексті в середині книжки, або доданих на кінці книжки як додаток. Шкіци-мапи виконає спеціяльний рисівник.-

-3. Археольогічна част на книжки має з[а]ймати 8-16 сторінок/ найбільше один аркуш друку/, княжі й польські часи около сім аркушів друку, австрійські часи та визвольні змагання около 3/три/ аркуші друку, сучасний стан один аркуш друку.-

Спеціяльно широко мають бути обговорені княжі часи й визвольні змагання 1918 - 1919 рр.-

Точний заголовок книжки буде усталений пізніше в порозумінні Управи Видавництва з в. Комітетом.-

4. Авторський гонорар усталюється на зол.90.-/девядесять/ від аркуша друку. Від другого накладу застерігають собі автори поновну за-

плату на основі нової умови.-

5. По видрукуванні книжки Комітет Бельгії одержує на покриття зложеної ним суми зол.750.-. відповідну скількість книжок з тим,що від ціни продажі буде відрахований опуст 20%.-

Ціна продажі буде усталена спільно Хв.Комітетом і Управою Видавництва.-

6. Управа Видавництва зобовязується,що не буде висилати виданої книжки своїм членам в Бельгії,а також до часу повернення суми зол.750.-Комітетові Бельгії,не буде продавати книжки в Бельгії через своїх агентів.-

7. У випадку непорозуміння обі сторони погоджуються на арбітраж Головного Виділу тов."Просвіта" у Львові.-

Львів,28 травня 1936.-

Спеціяльно широко мають бути обговорені кимі часи і визвольні змагання 1918-1919 рр.

Точний заголовок книжки усталиться пізніше.-

Авторський гонорар усталюється на зол.90.-/девядесять/ від аркуша друку. Від другого накладу застерігають собі автори пономну заплату після нової умови.-

Частину гонорару дістають автори негайно і негайно розпочинають працю, дальшу частину одержують в міру поступу праці, решту при передачі рукопису до друку.-

---

Прохаємо повідомити нас, чи Хв. Комітет погоджується на такий плян видання Історії Белза.-

Кошти накладу книжки виносилмо около зол.3.000.-Хв.Комітет бере на себе одну четверту коштів накладу, то є около зол.750м.-, платних частинно в найближчому часі на гонорар для авторів, частинно при початку друку. Авторам треба було б виплатити негайно зол.150.-, в червні знову ж стільки, у вересні і жовтні так само.-

На цілу суму зол.750.-Хв.Комітет одержить книжок для продажі в Белзчині.-

В справі тієї спілки просимо також дати нам відповідь.-Просимо приняти рішення якнайскоріше, тому що автори хотілиб розпочати збірку матеріялів ще перед феріями, поки архіви відчинені.-

З правдивою пошаною

Ч. 559/36.Ли.-   Львів, 15 травня 1936.-

До Хвального

Громадянського Комітету Белзчини для видання Історії

города Белза - до рук голови Вс.о. Гели Іларіона

в Белзі.-

Управа нашої кооперативи прийняла на своїм засіданні дня 17. квітня 1936. таке рішення в справі написання і видання Історії міста Белза й околиці:

Історія міста Белза й околиці буде збірною працею: Про археольогію пише дир. Музею НТШ Др. Пастернак, про княжі часи й польське панування до кінця XVIII. ст. ред. Т. Коструба, про австрійське панування, часи визвольних змагань і теперішній час Др. І. Карпинець.

Обем книжки має виносити около 12 аркушів друку, формату вісімки /на аркуш друку - 16 сторінок/. Ілюстрацій має бути 16 сторін /на к специяльнім папері/, розміщених в середині книжки. Крім цього відповідна скількість шкіців на звичайнім папері, розміщених або в середині або доданих як додаток на кінці книжки. Шкіци виконає спеціяльний рисівник.

Археольогічна частина має занимати 8 - 16 сотрін /максимально один аркуш друку/, княжі й польські часи около 7 /сім/ аркушів друку, австрійські часи, визвольні змагання й найновіші часи около 4/чотри/ аркуші друку.-

11

Ч. 1350/36. ЧК.- Львів, 7 листопада 1936.-

До Хвального Громадянського Комітету
для видання Історії Белза і Белзчини
до рук голови Вс.с.Т.Ґелк
в Белзі.-

Маємо шану повідомити, що праця авторів над Історією Белза поступає спішно вперед. М.і.Др.Пастернак заявив, що замовлений у нього І.розділ доручить нам вже в половині цього місяця.-Оба другі автори працюють постійно і заявляють, що речинця /31.12.1936./ дотримають і в умовленім часі рукописи доставлять.-

Розходиться ще тільки про останній розділ, що його має спрацювати п.інж.О.Охрим.Хв.Комітет мав доставити йому виповнені квестіонарі, та на жаль до нинішнього дня він їх не отримав. Прохаємо приспішити справу, бо інакше п.інж.Охрим не зможе ніяк до кінця року закінчити свою працю. Просимо дати нам в цій справі вістку.-

Просимо, щоби Хв.Комітет був ласкав прислати на наші руки для головного автора п.Т.Коструби на рахунок гонорару зол.100.-Він просить, щоби міг дістати їх перед 15-им цього місяця.-

З правдивою пошаною

Ч. 1547 /З.ЧК.- Львів, 5 грудня 1936.-

Високоповажаний Пан
Ред. [illegible]ль [illegible]груба
у Львові.-

[illegible] Вас, що п. др. [illegible] пере-
[illegible] та ниж-
[illegible].-
Просимо [illegible] найближчими днями порозумітися з ними щодо
устійнення [illegible] відборів та [illegible]
[illegible], зокрема щоб прийняти ваю
[illegible] праці.-
З правдивою до Вас пошаною

Ч. 1202/36. ЧК.-

Львів, 28 вересня 1936.-

Вп. ред. Т. Коструба-Львів.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Вашого листа з 17 цм. в справі монографії Белза ми отримали, щиро дякуємо. Та просимо ще доповнити цього листа, а саме написати додатково, чи вспієте до кінця року зібрати весь потрібний матеріял та віддати нам рукопис готовий до друку. Головно про це розходиться Гром. Камітетові Белзчини.-

Щиро прохаємо дати нам відповідь негайно і остаємо

з правдивою до Вас пошаною

14

ч. 1432/36.ЧК.-

Львів, 26 листопада 1936.

П.Т.Громад.Комітет Белзчини
до рук Вс.о.І.Гели
в Белзі.-

Зол. 100.-грошевим переказом на гонорар для п.ред. Теофіля Коструби ми отримали, щиро дякуємо.-

На бажання Вп.інж.Ол.Охрима просимо все присилати ті статистичні матеріали, що впливають з поодиноких громад.П.Інж.Охрим може опрацьовувати їх поодиноко і чим скорше буде діставати ті матеріали, тим скоріше зможе свою працю закінчити.-

Просимо дати нам в цій справі вістку і остаємо

в правдивою пошаною

15

Ч. 12 /36.ЧК.-

Львів, 30 грудня 1936.-

Увальний Громадянський Комітет
для видання Історії Белза і Белзчини
до рук Вс.о.Дек.Іл.Ґели

в Белзі.-

Маємо шану повідомити, що п.Др.Пастернак, якого праця має бути поміщена як перший розділ в Історії Белза, вже доручив нам свій рукопис.-

П.Ред. Коструба лежить від кількох днів хорий і тому не можемо предложити його власного письма, а лише передаємо, що його праця трохи спізниться, але також на укінченні. Др.Карпинець свою працю закінчує.-В другій половині січня рукописи обох праць повинні бути нам доручені.-При найближчій нагоді, як тільки п.Коструба зможе явитися у Видавництві, напишемо про цю справу точніше.-

Для п.Др.Пастернака просимо надіслати, можливо ще перед Святами, гонорар в сумі зол.60.-/шістьдесять золотих/.-

З правдивою пошаною

16

Ч. 213/37.ЧК.-

Львів, 4 березня 1937.-

Хвальний Громадянський Комітет
для видання Історії Белза й Белжчини
до рук Всеч. о. Дек. Іл. Ґели

в Белзі.-

Грошевий переказ на зол. 100.-ми отримали, щиро дякуємо.-

Цілу цю суму виплатили ми п. ред. Т. Кострубі в рахунок його гонорару.-

Просимо приняти до відома, що п. ред. Коструба вручив нам нині цілковито викінчений і готовий до друку рукопис своєї праці: "Белз і Белзька Земля від найдавніших часів до 1772 року".-

П. Др. Карпинець також закінчує свою працю і має нам її передати в найближчому часі, про що негайно Хв. Комітет повідомимо.-

Як тільки отримаємо рукопис від п. Др. Карпинця, приготовимо і віддамо до друку всі три перші розділи, з тим, що розділ п. інж. Охрима може бути закінчений навіть аж тоді, коли будемо кінчити праці трьох перших авторів.-

Зокрема розважимо справу світлин і порозуміємося щодо неї з Хв. Комітетом.-

З правдивою пошаною

17

Ч.164/37.ЧК.-

Львів, 17 лютого 1937.-

Хвальний Громадянський Комітет
для видання Історії Белза й Белжчини
до рук Всеч.о.Дек.Іл.Гели

в Белзі.-

Маємо шану повідомити, що п.ред.Коструба предложив нам нині рукопис трьох четвертих своєї праці, запевняючи при тому, що закінчить свою працю до кінця лютого цр.-

П.др.Карпинець заявив нам нині, що свою частину викінчить по одержанні решти метрикальних виписів. Прохаємо приспішити їх висилку.-

Інж.Охрим не отримав ще всіх квестіонаріїв, а тому його праця не буде ще так скоро закінчена. Та вона може прийти значно пізніше, коли вже буде закінчений друк трьох перших частин.-

Ред.Коструба просить виплатити йому ще цього тижня в рахунок гонорару дальших сто золотих.-Прохаємо сповнити його прохання та прислати цю суму по можливости ще цього тижня, а нас відворотною почтою повідомити, чи і коли це наступить.-

Маємо повну надію, що друк книжки розпічнемо вже в березні. Праця ред.Кострби незвичайно старанна і зразкова, дає масу нового жерельного матеріялу, дійсно цікавого.-

З правдивою пошаною

18

Ч.4631/37.ЧК.- Львів, 6 квітня 1937.-

Всеч. О. І. Гела-Белз.

Всечесніший Отче Добродію!

Пишу до Всеч. Отця Добр. особисто в такій справі:

Як ми вже повідомляли, п. ред. Коструба доставив нам вже свій рукопис, готовий до друку. Ми писали тоді також, що п. Др. Карпинець має також в найближчому часі передати нам рукопис своєї праці та що зараз потім розпічнемо друк книжки, не чекаючи на матеріяли від п. інж. Охрима.-

Та зайшла задержка через те, що Др. Карпинцеві вродилася дочка, але за кільканацять днів померла і його дружина хора. Він щось три тижні перебував в Стрию, де його дружина живе у своїх батьків. Вернув щойно вчера до Львова і нині заявив нам, що напевно до двох тижнів закінчить свій рукопис.-Маємо переконання, що так дійсно буде та що з кінцем квітня розпічнемо друк.-

Але тимчасом ред. Коструба домагається заплати решти гонорару за свою працю. Він виноситиме для нього понад шістьсот золотих. Дотепер дістав ред. Коструба 400 зол.-Треба булоб дати йому тепер хоч сто золотих. На жаль в "Червоній Калині" під цю пору нема сотика, бо не маючи рукописів Белза ми скоріше розпочали друк "Золотих Воріт"/Історія Київ

ських Січових Стрільців/,який коштує нас понад десять тисячів золотих.
Друк цеї книжки закінчиться в перших днях травня,так що не буде ніяких трудноощів вже в найближчих днях розпочати друк "Белза".-

I от прохання до Всеч.Отця Добр.,щоби були ласкаві добути в Комітеті сто золотих і нам їх прислати для ред.Кострубu.-

П.інж.Ґела був нині свідком моеї розмови з п.ред.Кострубою і п. Др.Карпинцем і може посвідчити,як справа мається.-

Дуже прошу,щоби Всеч.Отець Добр.були ласкаві найти хвильку вільного часу на відповідь для мене.-

З глубокою пошаною

19

Ч. 49/37.ЧК.-

Львів, 12 січня 1937.-

До Громадянського Комітету Белзчини

до рук голови Вс.о.І.Ґели

в Белзі.-

Зол. 60.-.на гонорар для п. Др. Пастернака ми отримали, дякуємо.-

В залученні посилаємо листа п.ред.Т.Коструби, в якому він повідомляє про стан своєї праці. Дуже багато часу заняв п.Кострубі розділ III. про кольонізацію, який вимагав точних виписів з архівів. Тому саме закінчення його праці трохи припізнилося.-Та ми не натискаємо на п.ред. Кострубу, уважаючи, що праця буде вартісніша, якщо буде основно оброблена.- А що справа знимок відтягнулася до весни, то до того часу всі рукописи будуть напевно готові.-

З правдивою пошаною

лист ред.Коструби.-

Ч.444./39.ЧК.-

Ч. 105/39. ЧК.

Львів, 27. березня 1939.-

Вп.П.Др.А.Річинський, Володимир.

Високоповажаний Пане Докторе!

Вашого листа з 23.пм.ми нині отримали.Світлини прийшли в порядку,неполомані.-

Щиро дякуємо Вам за так прекрасну збірку світлин! Нині не можемо ще сказати,скільки і котрі будуть поміщені в книзі,тому що ред.Т. Коструба виїхав на кілька днів зі Львова.По його повороті негайно Вас про все повідомимо.-

Всі світлини зобовязуємося по виборі і використанні звернути Вам в доброму стані.Але просимо погодитися з тим,що справа трохи протягнеться.Вправді ми вже наново розпочали друк книги,але останні місяці були для Видавництва катастрофальні /три конфіскати,знищення торгів/ так,що друк буде йти дуже поволі,бракне грошей.-

Приймаємо очевидно Вашу умову,що клішами із Ваших світлин зможете безплатно користуватися.Другим Видавництвам без Вашого дозволу позичати їх не будемо,а Ваші права до них думаємо частинно забезпечити таким чином,що під кожною світлиною напишемо,що це світлини із Вашої збірки.-

В усіх цих справах напишемо до Вас ще раз за кілька днів по повороті ред.Коструби.-

З правдивою до Вас пошаною

21

У Володимирі 23. III. 1939.

До Хв. Вид. „Червона Калина" у Львові.

На Вашого листа з дня 2. II. 1939 висилаю Вам 70 світлин до використання (по вибору) у праці про „Княжий Белз". Майже всі ці знимки — мої оригінальні; є лише декілька знимок Ол. Цинкаловського (це на кожній з них зазначено).

Кілька цих світлин вже мають готові кліші, а саме — [redacted] № 65 і 66 (у „Нашій Батьківщині", 1938, стор. 39 і 47).

Замовляючи кліші до інших світлин прошу взяти під увагу, що не варто зменшувати № 1, 14, 43, 48 і 55, бо вони на меньших відбитках невиразні і втрачають свою цінність. Натомісць бажано зменшити до розміру 1/16 аркуша такі №№: 15, 27 і 28.

Всі ці світлини по використанні прошу мені зараз же звернути. До Музею деякі з них можна буде дати, але не всі, і то пізніще, бо я готую зараз іншу працю до друку й вони ще будуть мені потрібні (особливо побільшені).

По одержанні цієї пачки прошу мене повідомити, а по виході книжки про Белз надіюся її також дістати.

Моя умова: Вашими клішами з цих світлин вільно мені буде безплатно користуватися до своїх ін. видань; натомісць третім особам це не вільно без мого дозволу.

Список світлин долучаю.

З правдивим поважанням Др. Річинський

P.S. На бажання можу додатково вислати кільканадцять світлин церков (переважно повалених вже) з Грубешівщини, Володавщини й Ковельщини — тепер їх ніде не можна дістати.

Ч.1051/39.ЧК.- Львів,2.лютого 1939.-

Вп.П.Др.А.Річинський,Володимир.-

Високошановний Пане Докторе!

Вашу листівку з 10.I.цр.ми стримали своєчасно.Щиро просимо Вас вибачити нам,що так пізно відповідаємо,та були в нас великі клопоти і не було хвильки вільного часу на переписку.Зрештою ми були примушені з фінансових причин припинити друк книжки про Белз і щойно тепер будемо її продовжувати.-

"Княжий Белз" це збірна праця таких авторів:Др.Пастернак,археольогія,ред.Теофіль Коструба,княжі часи,Др.Іван Карпинець,польські,австрійські та українські,інж.Ол.Охрим,статистика теперішня.Ред.Коструба вишукав деякі штихи до своєї праці,Др.Карпинець приготовив з української визвольної війни,а до праці інж.Охрима даємо світлини з самого Белза та з усіх сіл Белзького судового повіту/загальні види,церкви,Народні Доми,населення і т.п./.Зовсім нема у нас світлин з місцевостей зпоза давнього кордону ані з давнини ані з теперішніх часів.Тож Ваша,Вп.Пане Докторе,збірка булаб для нас незвичайно цінна і саме вона надалаб книзі ваги.Бо це буде поважна книга - монографія в 20 аркушів друку формату широкої вісімки.-

Немовби начальним редактором книги є ред.Коструба,фахівець,історик і архівний дослідник.Ми передали йому зміст Вашої листів-

ки і в порозумінні з ним просимо Вас прислати нам ласкаво цілу збірку,щоби редактор міг мати вибір і вибрати відповідні до змісту та найцікавіші. Зобовязуємося враичисто звернути Вам всі світлини в повнім порядку. Хоч малиб велику охоту задержати їх для нашого Музею Воєнно-Історичних Памяток,що недавно дістав приміщення в Домі Інвалідів в шести кімнатах. Одна кімната призначена окремо для давнини і нею опікується спеціяльно Др. Іван Крипякевич.- Якщо не погодитеся на передачу світлин в Музей,то просимо погодитися на те,що зробимо для Мезю копії.-/До Музею просимо при нагоді побуту у Львові конечно заглянути/.-

Щиро просимо дати нам скоро відповідь,тим разом відпишемо негайно.-

З глибокою до Вас пошаною

У Володимирі 10.I.1939 р.

До
Хв. В-ва „Червона Калина"
у Львові:

П. інж. Бела до книжки про Белз, яку друкує „ЧК", зажадав від мене світлини городищ і ін. памяток старовини з Червеня, Городла, Грабівця та Волиня (на Холмщині), Лопатина і Буська (в Галичині), з тим, що я мав би надіслати їх безпосередньо до вид. „ЧК".

Отже в цій справі повідомляю, що можу дати бажані світлини до розпорядимости В-ва з усіх цих місцевостей, окрім Лопатина, – а до того ще й з ін. місць колишньої Белзчини княжих часів (напр. неіснуючого города Всеволожа або загадкового Литовежа?, Устилуга та ін.), але хотів би знати передовсім, що Вам до цього потрібне? Бо окрім памяток княжих часів міг би дати з цієї ж околиці також памятки українського церковного будівництва (напр. трибанні цер-

TELEFON ZAOSZCZĘDZA CZAS I PIENIĄDZE!

KARTKA POCZTOWA

NADAWCA:

Ковці з [illegible] передмість старого Червеня — ті церковці вже збурені, але за рік перед тим я поробив з них світлини. Оскільки це видання виготовлює проф. Крип'якевич, чи хтось ін. з наших істориків, то я просив би, щоби вони дали мені докладні вказівки, а то я не знаю, на чім властиво залежить, а світлини маю досить удатні.

З прав. пошан. Др. Річинський

дня 10.І.1939 р.
у Володимирі

WŁODZIMIERZ 1
10 I. 39 12

15 GR POLSKA

Wydawnictwo
„Czerwona Kalyna"
Lwów
Zimorowicza 12/II

P. T. T. (VI. 1938) 20.000.000

Громадянський Комітет Белзчини для видання історії Белза і Белзчини в Белзі .-

До

Хвальної Видавничої Кооперативи "Ч Е Р В О Н А К А Л И Н А"
у Львові.-

вул. Зіморовича Ч.12.11.

Маємо шану потвердити письменно умови видання Історії Белза та Белзчини, уложені на спільній Конференції Управи Вашої Кооперативи з головою Комітету о.дек.І.Ґелою в дні 26.травня 1936 р.-:

1/ Громадянський Комітет Белзчини для видання Історії Белза і Белзчини в Белзі приступає спільно з Видавничою Кооперативою "Червона Калина" у Львові до видання Історії Белза та Белзчини з тим, що на покриття частини коштів накладу Громадянський Комітет Белзчини складає готівкою суму зол. 750.-/сімсотпядесять золотих/. Решту коштів накладу, що виноситимуть приблизно зол. 3.000.- поносить Вид. Коопер. "Червона Калина" у Львові."

2/ Історія Белза і Белзчини буде збірною працею: Про археольоґію пише Др. Ярослав Пастернак, директор Музею НТШ у Львові, про княжі часи і польське панування до кінця ХУІІІ, століття ред Теофіль Коструба, про австрійське панування та часи визвольних змагань др. Іван Карпинець, про побут і сучасний суспільно-економічний стан Белзчини інж. Олекса Охрим.-

3/ Обем книжки має виносити около 12 аркушів друку, формату вісімки - на аркуш друку 16 сторін.-

Ілюстраційна частина має обіймати 16 сторін на добрім папері /ілюстраційнім /розміщена в середині книжки. Тут увійдуть світлини до трьох перших розділів книжки, а кошти клішів будуть покрити з вище прелімінованої суми/зл.3.000.-/. До останної, четвертої частини/сучасний стан/увійдуть світлини з поодиноких місцевостей белзчини, з тим, що з одної місцевости може бути найбільше три світлини та що на кошти зроблених клішів кожда місцевість зложить наперед готівкою за свої кліші

по зол. 3.50.- за одну клішу,за три кліші рівно зол.10.-

Кошти зроблення світлин на місці покриває кожда місцевість сама.-

Кромі ілюстрацій увійде до книжки відповідна скількість/після /після узнання авторів / шкіців,мап,розміщених або в тексті в середині книжки,або доданих на кінці книжки як додаток.Шкіци,мапи виконає спеціяльний рисівник.-

4/ Археольоґічна частина книжки має занимати 8 - 16 сторін /найбільше один аркуш друку/,княжі часи і польське панування до XVIII століття - около сім аркушів друку,австрійське панування та визвольні змагання около три аркуші друку і сучасний стан - один аркуш друку.-

Спеціяльно широко мають бути обговорені княжі часи,козаччина,чи її відгомін в Белзчині та визвольні змагання 1918 - 1919 рр.-

Точний заголовок книжки буде устійнений пізніше в порозумінні Комітету з Хв.Кооперативою.-

5/ Авторський гонорар усталюється на зол.90.-/девядесять/ від аркуша друку.-Від нового/другого/ накладу автори застерігають собі заплату після умови нової.-

6/ Рукописи -праці маюьь бути передані до друку до дня 31. грудня 1936 р.-

7/По видрукуванні книжки Комітет одержує на покриття зложеної ним суми зол.750.-.відповідну скількість книжок з тим,що від ціни продажі буде відрахований опуст 20%.-

Ціна продажі буде устійнена спільно Хв.Управою Кооперативи з Комітетом і буде обовязувати обі сторони.-

8/ Управа Кооперативи зобовязується,що не буде висилати виданої книжки своїм членам в Белзчині,а також до часу повернення суми зол.750.- Комітетові,не буде продавати книжки через своїх аґентів на терені Белзчини.-

Комітет зобовязується продавати належні йому книжки по спільно усталеній ціні.-

9/ На випадок непорозумінь обі сторони погоджуються на

арбітраж Головного Виділу Товариства "Просвіта" у Львові.-

Б е л з, дня 9.липня 1936.

За Комітет:

Громадянський Комітет Белзчини для видання історії Белза і Белзчини в Б е л з і.

26

До

Хвальної Видавничої Кооперативи "Ч е р в о н а К а л и н а"

у Львові.

вул Зіморовича.ч:12/II.

Маємо шану потвердити письменно умови видання Історії Белза та Белзчини,уложені на спільній Конференції Управи Вашої Кооперативи з головою Комітету о.дек.І.Ґелою в дні 26.травня 1936.р.-:

1)Громадянський Комітет Белзчини для видання ісрорії Белза і Белзчини в Белзі приступає спільно з Видавничою Кооперативою "Червона Калина" у Львові до видання історії Белза та Белзчини з тим,що на покриття частини коштів накладу Громадянський Комітет Белзчини складає готівкою суму зол.750.-/ /сімсотпядесять золотих/.Решту коштів накладу,що виноситимуть приблизно зол.3,000.-,поносить Вид.Кооп."Червона Калина". у Львові.-

2)Історія Белза і Белзчини буде збірною працею:Про археольоґію пише др.Ярослав Пастернак,директор Музею НТШ у Львові, про княжі часи і польське панування до кінця XVIII.століття ред.Теофіль Коструба,про австрійське панування та часи визвольних змагань др.Іван Карпинець,про побут і сучасний суспільно-економічний стан Белзчини інж Олекса Охрим.-

3)Обем книжки має виносити около 12.аркушів друку,формату вісімки - на аркуш друку 16.сторін.-

Ілюстраційна частина має обіймати 16.сторін на добрім папері /ілюстраційнім/,розміщена в середині ~~друку~~ книжки.Тут увійдуть світлини до трьох перших розділів книжки,а кошти клішів будуть покриті з вище преліміннованої суми /3,000.зл./. До останної,четвертої частини /сучасний стан/увійдуть світлини з поодиноких місцевостей Белзчини,з тим,що з одної місцевости може бути найбільше три світлини та що на кошти зроблення клішів кожда місцевість зложить наперед готівкою за свої

свої клішім по зол.3,50.-за одну клішу,за три кліші рівно-зол.10.-

Кошти зроблення світлин на місці покриває кожда місцевість сама.

Кромі ілюстрацій увійде до книжки відповідна скількість /після узнання авторів/ шкіців,мап,розміщених або в тексті в середині книжки,або доданих на кінці книжки як додаток. Шкіци,мапи виконає спеціяльний рисівник.

4)Археольоґічна частина книжки має занимати 8-16-сторін /найбільше один аркуш друку/,княжі часи і польське панування до XVIII.століття - около сім аркушів друку,австрійське панування та визвольні змагання около три аркуші друку і сучасний стан - один аркуш друку.

С п е ц і я л ь н о широко мають бути обговорені княжі часи,козаччина чи її відгомін в Белзчині та визвольні змагання 1918 - 1919.рр.-

Точний заголовок книжки буде устійнений пізнійше в порозумінні Комітету з Хв.Кооперативою.-

5)Авторський гонорар усталюється на зол.90.-/девядесять/ від аркуша друку.Від нового /другого/ накладу автори застерігають собі заплату після нової умови.

6)Рукописи-праці мають бути передані до друку до дня 31. грудня 1936.р.

7)По видрукуванні книжки Комітет одержує на покриття зложеної ним суми зол.750.-відповідну скількість книжок з тим, що від ціни продажі буде відрахований опуст 20%.-

Ціна продажі буде устійнена спільно Хв.Управою Кооперативи з Комітетом і буде обовязувати обі сторони.

8)Управа Кооперативи зобовязується,що буде /не/ висилати виданої книжки своїм членам в Белзчині,а також до часу повернення суми 750.-зол Комітетові,не буде продавати книжки через своїх аґентів на терені Белзчини.

Комітет зобовязується продавати належні йому книжки по спільно усталеній ціні.

9)На випадок непорозумінь обі сторони погоджуються на ар-

бітраж Головного Виділу Товариства "Просвіта" у Львові.

Б е л з,дня 9.липня 1936.

За Комітет:

переписати

Протокол

зі сходин дня 28. квітня 1936., в справі написання й видання історії міста Белза й околиці.

Присутні: Дир Навроцький, др. Карпинець Іван, п. Коструба Теофіль і п. Бела.

Порішено: Історія м. Белза й околиці буде збірною працею; про археольогію пише дир Музею Н.Т.Ш. др. Пастернак, про княжі часи й польське панування до кінця XVIII. ст. – п. Коструба про австрійське панування, часи визвольних змагань 1918-19. років і теперішний час пише др. Карпинець

Обєм книжки має виносити ок. 12 аркушів друку, формату вісімки (на аркуш друку – 16 сторін); ілюстрацій має бути 8 сторін (на спеціяльнім папері), розміщених в середині книжки. Крім цього відповідна скількість шкіців на звичайнім папері, розміщених або в середині або доданих як додаток на кінці книжки. Шкіци виконає спеціяльний рисівник.

Археольогічна частина має занимати 8-16 сторін (максимально 1 аркуш друку), княжі й польські часи ок. 7 аркушів друку, австрійські часи, визвольні змагання й найновіші часи ок. 4 аркуші друку.

Спеціяльно широко мають бути обговорені княжі часи й визвольні змагання 1918. – 1919. років.

Точний заголовок книжки устали́ться пізніше.

Гонорар авторам – по 90 зол від аркуша друку; частину грошей дістануть як зачеток, вже в найближчому часі. Якщо мав би наступити другий наклад, автори застерігають собі поновну заплату, висоту якої усталили-б.

1). 1/I 1936. —

2) ~~[illegible] сурм. Екон. стан (Огр[illegible])~~

3) ~~Майно.~~ —

4) ~~Доповідь [illegible] тов. [illegible]~~

5) 20% рабату. —

6). ~~16 січ. — [illegible] —
давали і [illegible]
[illegible] [illegible] за [illegible]
[illegible] 3.30, [illegible] 3 [illegible]~~

7) [illegible] [illegible]

8) "Ко[illegible] наші [illegible]".

[illegible signature]

До Хв. Дирекції РСУК

у Львові

~~Видавництво~~ „Червона Калина" приступає до нового діла видавництва — монографії українських городів, в першу чергу історичних. ~~Як перший випуск іде монографія Белзчини~~ Белза

Кожна монографія обійматиме історію міста від найдавніших часів, участь даного повіту у визвольних змаганнях /історія частин УГА з того повіту/ і в кінці сучасний стан повіту під оглядом господарським і культурним, ілюстрований статистичним матеріялом.

Як перший випуск іде монографія Белза і Белзчини. Для видання монографії Белзчини основано в Белзі ширший громадянський комітет, ~~який~~ він старається при допомозі „Черв. Калини" сфінансувати видання і займається збіркою статистичних матеріялів на основі обширних квестіонарів, опрацьованих і уложених п. інж. Охримом Олександром, котрий є співробітником монографії і має опрацювати тему: сучасний господарський і культурно-освітній стан Белзчини.

~~На разі~~ Статистичні матеріяли вже надходять і мають бути доставлені до кінця грудня з.р. Треба їх ~~доповнювати~~ узгіднити і доповнити, а до цього ~~конеч~~ необхідним є

бути на місці в Белзчині і в Ста-
головнім Статистичнім Уряді в Варшаві.

Спеціяльно старанної праці вимагає
ця перша монографія, ~~бо вона~~ тому
що вона має бути взором для слідую-
чих дальш. праць.

Як що п. інж. Охрим працював би
над своєю темою лише принагідно в часі
вільнім від урядових обовязків, то його пра-
ця ~~з~~ ~~за~~ затягнулася би на неозначений
час. Щиро прохаємо уділити п. інж.
Ол. Охримові надзвичайної відпустки від 12 ~~січня~~ до
30 січня 1937. р. в цілі доповнення зводових [?]
матеріялів!

З пош. [?]

1.) Pieczęć radziecka z dok. r. 1667
z napisem w otoku: + SIGILLVM + 30
CIVITATIS . . . .
(A.M.L. Bełz. Burgr. 587. str. 1493
(Odb. z ~~pieczęci~~ XVII w.
dostarczył do zbiorów mgr Z. Michniewicz.

2) 2-ga pieczęć radziecka z dok. r. 1607
z dok.
z ~~pieczęci~~ pocz. XVII w.

3) Pieczęć wójtowska — z r. 1624
z napisem SIGILLVM. VICEADVO
-CATIALE CIVI BELZ
z pocz. XVII w. ~~z pocz. pol. XVI~~

4.) Pieczęć ławnicza z r. 1566
z napisem: SIGILLVM · SKABINALE
CIVITATIS BELZ · 1566.

(Udzielone przez p. Grabowiecką
Janinę

I

Материал

„SIGMA"

Nr. 878

I

Стогін.

Була осінь... Осінь 1919 року... Дощ кропив і мочив і так розмоклі вже подільські дороги. А так хотілося, щоб хоча ті дороги мали дрібку сухоття... Та і вони глухі були....

Ранок... Сірий, мокрий, холодний, падолистовий ранок. Дорогою з Лучинця, недалеко Дністра в напрямі Бару ідуть рештки „Вишколу І. Галицького Корпусу". Кількадесять новобранців, зрекрутованих на Великій Україні, кільканадцять підстаршин галичан, в яких числі і я находився, та й 2 чи 3 старшин, під проводом сотника Бачинського. За цим скромним відділом тягнеться довгий ключ возів, де крім скромного майна, лежать хорі на тиф стрільці та підстаршини. Переплитають чи ні це море? Море сліз, мук, змагання, зневіри? Чи їх вимажені і змучені ноги донесуть їх до золотоверхого Києва? Бож через Київ дорога домів. А дощ начеб не бачив цього, начеб йому це все байдуже... А може це тільки сльози, які сиділи глибоко в останніх закутинах душі на фірах стрільців??...

Дорога тяжка; розмокла глина ліпиться подертих черевиків. Вода вливається в їх нутро. ... Підвечером підходимо до одного села. Вже добре потемніло було, заки ми зісталися обід: „рідку пшоняну кашу". Та не кожному вона смакувала по цілоденнім марші. Кожний волів би лягти та огріти змерзле та змочене немилосердно тіло. В селі хат не богато. Розміщено так, що в хаті містилося по 10-12 людей. Постелили соломи на долівці та полягали. Попритулювалися одні до одного, але зимно. Ох! як зимно! Ще голодні рух його. Одежа мокра, біля мокре, і плащ мокрий. Нічим накритися.

III.

Вкінці дійшли ~~ми~~ до якогось села на північ від Бару. Дальше йти не годен. Кождий ночує де трапилось. Рано куліш не варить, бо нема що. Старшин нема. Фіри з майном і хорими десь пропали. Кажуть вернули до Бару. ~~Доперва~~ тепер розійшлася вістка, що Галичани піддались Денікінові. Чому? Цього ніхто не каже. Одні кажуть, що вже Укр. Галицькій Армії кінець, і кождий хай йде де хоче, інші радять вступити до Петлюрівців, а ще інші кажуть йти домів. Невжеж так малаб закінчитись наша трагедія? Того дня коли сонце глянуло на нас з за хмар, як ми змучені йшли болотнистою дорогою??

Що дальше було я вже не знаю, бо в тімже селі, де ми простали 1 ніч по злуці з Денікіном почуваю, що мені мене опускають, голова тяжить, язик сохне, ноги ломляться, Прийшов тиф...

Не нај.

Вл –

Рештки скриптів, що не увійшли до календаря на 1932 р.

33

СПУДЕЙ.

На давний лад, сице старим звичаєм, по довгих інтервалах вертеп наш зачинаємо. Як сказав вовремяоно мудрець Сковорода "всьокому городу наврах нрав і права". Так й вертеп цей творяше лицедії нрав і право свої імієт.

В нем бо ах єсьм найстаршая фігура: бурсак Спудей художная натура. Все он діянеє в вертепі начинаєть так було в давнину і тепер - як хто з вас памятає.

Перший вертеп в галицькім нашім краю аз зачинал і тойже зачинаю. Одно велце жалосне, що не всі особи зді суть обецні: деякі вже в гробі. Колись вони в вертепі гопки витинали - днесь зажиають вже небесной хвали. Та мимо тої страти Спудеї можуть вертеп продовжати бо все найдуться нові кандидати. Щоб тут у нему фокуси вілляти.

Час упливаєт як у Дніпрі вода - времена змінились осталась лиш біда. Вона по древах вже не ходить, сама із себе другу біду родить і просто людям в вічі лізе, только незветься вже біда а кріза.

Кріза єсть везді: в нашій політиці, в науці, штуці, даже і музиці. Всім бо здаєтьсяшо творять чудо, диво як шо до чого виходить фальшиво.

Стихотворенію, сиріч у поезії - не маємо серця а самі герезії, у політиці самі небелиці, а шося тичить малярської штуки на всіх виставах - пияки й камянюки. Тож і не диво, що наше покоління верже на себе не хліб а каміння; а як забракнуть каміння твердії то уживають яйця гнилії.

Всі в нас спокою ніби щиро прагнуть, а суматоху чинять і не водом гуж тягнуть.

Тож схаменіться, на тім вас пращяю - дай Боже порядку в нашом бідном краю, а з надходящим тепер новим роком щоб ми не ступали всі однаким кроком.

СПУДЕЙ.

На давний лад, сице старим звичаєм, по довгих інтервалах вертеп наш зачинаєм. Як сказав вовремя мудрець Сковорода: "всякому городу нрав і права". Тож вертеп цей - творяше лицедії нрав і права свої імієт.

В нем бо аз єсьм найстаршая фігура: бурсак Спудей, художная натура. Все он діянеє в вертепі начинаєть, так було в давнину як хто з вас памятає.

Первий, що вертеп в галицькім нашім краю аз зачинал і тойже зачинаю. Одно велце жалосне, що не всі особи зді суть обецні: деякі вже в гробі. Колись вони в вертепі гопки витинали - днесь заживають вже небесной хвали. Та мимо тої тяжелої страти Спудеї можуть вертеп продовжати, бо все найдуться нові кандидати, щоб тут у селу фокуси виделати.

Час упливає як у Дніпрі вода - времена змінились — осталась лиш біда. Вона по древах вже не ходить, сама із себе другу біду родить і просто людям в вічі лізе, только незветься вже біда — а кріза.

Кріза єсть везді: в нашій політиці, в науці, штуці, даже і в музиці. Всім бо здаєтся, що творять чудо-дива, а як що до чого — виходить фальшиво.

Стихотворенію, сиріч у поезії - не маєм серця а самі герезії, у політиці самі небелиці, а щося тичить мадярської штуки на всіх виставах - пняки й камянюки. Тож і не диво, що наше покоління верже на себе не хліб а каміння; а як забракнуть каміння твердії то уживають яйця гнилії.

Всі в нас з покою ніби щиро грагнуть, а суматоху чинять, і не воден гуж тягнуть.

Тож схаменіться, на тім вас пращаю - дай Боже порядку в нашом бідном краю, а з надходящим тепер новим роком, щоб ми ступали всі однаким кроком.

СИЛЬВЕСТЕР.

Я є сильвестер !але не Дрималик.Цалую руці пані панове,професори доктори і много численні директори!Я є той сильвестер,що по світі иброрить,якого нині цілий світ обходить.Мені не сіють давним звичаєм - жита ні пшениці а пють,шаліють мужі і дівиці.

А не було тут Маланки?

співає

Василь сіно косить,Маланка їсти носить

Го,го,го добре вино.

Маланю,Маланю!ходи сюди на Молоду Громаду!

МАЛАНКА :

Ой ні ...Маю ще час за два тижні,у нас новий рік за чотирнацять днів.

СИЛЬВЕСТЕР:

Та що ти !....Молода Громада не має часу чекати- за чотирнацять днів буде ще старша.

МАЛАНКА : Та чого старша?там старих нема:є трохи сивих та трохи лисих..

співає

СИЛЬВЕСТЕР :Знаєш що....зробім Нормалізацію!

МАЛАНКА: Та що ти ? Тут ?ще хто побачить...

СИЛЬВЕСТЕР :Не розумієш! Погодімся: Старий календар з новим календарем

МАЛАНКА :Добра є !

співає

/ танцюють,цілуються/

ДМИТРО:/ співає за сценою/

МАЛАНКА : Ой хтось йде !якийсь молодець з Молодої Громади....

ДМИТРО :

співає

І шумить і гуде,опозиція іде

А хтож мене молодого до домоньку заведе

МАЛАНКА : Я заведу....

ДМИТРО : Бінка !Апаґевах сатанас!Маю вас досить ! не хочу .....

За Кедрином шукаю, він мене відведе.Де той Кедрин?

не виділа ти Маланю нашої сірої емінениції....

МАЛАНКА :Хі,хі,хі....та він не з Молодої Громади,то десь з Бесіди...

я тих з Молодої Громади знаю..жадній дівчині дороги не дадуть перейти...

СИЛЬВЕСТЕР.

Я є сильвестер ~~!але не громадяник~~. Цілую руці пані панове, професори доктори і много численні директори! Я є той сильвестер, що по світі ибродить, якого нині цілий світ обходить. Нені (М) не сіють давним звичаєм - жита ні пшениці а пють, шаліють мужі і дівиці.

А не було тут Маланки?

спів

Василь сіно косить, Маланка їсти носить

Го, го, го добре вино.

Маланю, Маланю! ходи сюди на Молоду Громаду!

МАЛАНКА :

Ой ні ... Маю ще час за два тижні, у нас новий рік щойно за чотирнацять днів.

СИЛЬВЕСТЕР:

Та що ти !.... Молода Громада не має часу чекати, за чотирнацять днів буде ще старша.

МАЛАНКА : Та чого старша? там старих нема: є трохи сивих та трохи лисих..

співає

СИЛЬВЕСТЕР :Знаєш що.... зробім нормалізацію!

МАЛАНКА: Та що ти ? Тут іще хто побачить...

СИЛЬВЕСТЕР :Не розумієш! Погодімся: Старий календар з новим календарем аби було в Куті

МАЛАНКА : ~~Добра є !~~ Можу, але не на довго і не дуже.

співає

Чи старий, чи молодий
це байдужа справа,
чи багач, чи [illegible]
аби пас був [illegible] / танцюють, цілуються/

ДМИТРО:/ співає за сценою/

МАЛАНКА : Ой хтось їде !якийсь молодець з Молодої Громади....

ДМИТРО :

співає

І шумить і гуде, спозиція іде

А хтож мене молодого до домоньку заведе

МАЛАНКА : Я заведу....

ДМИТРО : Жінка !Апаґесах сатанас! Маю вас досить ! не хочу .....

За Кедрином шукаю, він мене ~~хіхдеда~~ відведе. Де той Кедрин? не виділа ти Маланю нашої сірої еміненції....

МАЛАНКА :Хі, хі, хі....та він не з Молодої Громади, то десь з Бесіди...

я тих з Молодої Громади знаю..жадній дівчині дороги не дадуть перейти...

КЕДРИН : О...Кланяюся!

ДМИТРО :Ну, нарешті Ви є !Та тут стільки роботи, стільки клопотів а вас не видно...

КЕДРИН :добре ,що не видно я вмисно не хочу бути на першім пляні. Мене силою випихають.Я собі звичайна, сіра - емінеація ....

ДМИТРО :

співає

При тій нашій імпотенції,раз,два,три
Важкр сірій емінеації раз/два,три
Важко гнути серед муки,гнути серед муки
Політичні закарлюки,раз,два,три.

Я як дасться що загнути раз,два,три
То на мене Ундо люте,раз,/два,три
Мудрий з Ундом все мудрує,все мудрує
хА я собі Кердиную,раз два,три

ДМИТРО : і я Мудрого не перемудруюя Кедрина не перекедриную .Бо він вогонь не кобила!

КЕДРИН : співає

і шумить і гуде ,опозиція іде
Бог то знає,Бог відає,що то з того буде.

КЕДРИН

і шумить і гудить,кожний кожному кадить
Бог то знає,Бог відає,дахмахххкжия чи то пахне,чи смердить.

Бо не знаєш тепер з ким іхти і куди,
Чи сюди чи туди,або може тамяуди

/ виходять/

ходім бо Пеленський іде !

ЗЕНКО : співає

І ти посол і я посол...

ах та праця !працюй та працюй! з ніг паду!вчера в Берліні, позавчера в Підгайцях ,нині в Теребовлі,там де кидають яйця.... я не бавлюся в позакулісові махінації і комбінації, бо не знаю хто тут має рацію,знаю тільки Ундо і Кооперацію.Тримаюся давних засад Наумовича,який казав:"Трудися,молися і тризвися!

співає

І ти посол і я посол вибранці народу

КЕДРИН : О...Кланяюся!

ДМИТРО :Ну, нарешті Ви є !Та тут стільки роботи, стільки клопотів а вас не видно...

КЕДРИН :Добре ,що не видно я вмисно не хочу бути на першім пляні. Мене силою випихають.Я собі звичайна, сіра - еміненція ....

ДМИТРО :

співає

При тій нашій імпотенції,раз,два,три
Важко сірій еміненції раз/два,три
Важко гнути серед муки,гнути серед муки
Політичні закарлюки,раз,два,три.

КЕДРИН: співає

А як дасться що загнути раз,два,три
То на мене Ундо люте,раз,два,три
Мудрий з Ундом все мудрує,все мудрує
А я собі Кердиную,раз два,три

ДМИТРО : і я Мудрого не перемудрую/Кедрина не перекедриную .Во він вогонь не кобила!

КЕДРИН :

співає

І шумить і гуде ,опозиція іде
Бог то знає,Бог відає,що то з того буде.

КЕДРИН: І шумить і гудить,кожний кожному кадить
Бог то знає,Бог відає, чи то пахне,чи смердить.

І не знаєш тепер з ким іти і куди,
Чи сюди чи туди,або може тамтуди

/ виходять/

ходім бо Пеленський іде !

ЗЕНКО :

співає

І ти посол і я посол...

Ах та праця !Працюй а працюй з ніг упаду!Вчера в Берліні, позавчера в Підгайцях ,нині в Теребовлі,там де кидають яйця.... Я не бавлюся в позакулісові махінації і комбінації, бо не знаю хто тут має рацію,знаю тільки Ундо і Кооперацію.Тримаюся давних засад Наумовича,він казав:"Трудися,молися і тверезися!

співає

Рідна Хата — I ти посол і я посол вибранці народу

КЕДРИН : О...Кланяюся!

ДМИТРО :Ну, нарешті Ви є !Та тут стільки роботи, стільки клопотів а вас не видно...

КЕДРИН :Добре ,що не видно, бо я вмисно не хочу бути на першім пляні. Але мене силою випихають. Я собі звичайна, сіра - еміненція ....

ДМИТРО :

співає

При тій нашій імпотенції,раз,два,три
Важко сірій еміненції раз/два,три
Важко гнути серед муки,гнути серед муки
Політичні закарлюки,раз,два,три.

А як дасться що загнути раз,два,три
То на мене Ундо люте,раз,два,три
Мудрий з Ундом все мудрує,все мудрує
А я собі Кердиную,раз два,три

ДМИТРО : і я Мудрого не перемудруюя Кедрина не перекедриную .Бо він вогонь не кобила!

КЕДРИН :

співає

і шумить і гуде ,опозиція іде
Бог то знає,Бог відає,що того з того буде.

КЕДРИН

і шумить і гудить,кожний кожному кадить
Бог то знає,Бог відає, чи то пахне,чи смердить.

Бо не знаєш тепер з ким іти і куди,
Чи сюди чи туди,або може тамдуди

/ виходять/

ходім бо Пеленський іде !

ЗЕНКО :

співає

І ти посол і я посол...

ах та праця !працюй та працюй! з ніг паду!вчера в Берліні, позавчера в Підгайцях ,нині в Теребовлі,там де кидають яйця.... я не бавлюся в позакулісові махінації і комбінації, бо не знаю хто тут має рацію,знаю тільки Ундо і Кооперацію.Тримаюся давних засад Наумовича,який казав:"Трудися,молися і тризвися!

співає

І ти посол і я посол вибранці народу

Хтось би думав, що ми з того маємо вигоду,
Що ми маєм гроші маємо палати
А ми тільки бідні українські дипльомати.
Ми за нарід тут страдаєм, за нарід бідуєм
І воюєм і послуєм і кооперуєм.
Кожний ексцеленції даєм авдієнції
Інтервенції і ліцієнції в справі еґзистенції.

/чути за сценою .. г а б т а х !

ЦЕЛЕВИЧ : Габтах! просто стань!

ЗЕНКО : Ой ґенеральний секретар...а властиво секретний ґенерал !

/хоче тікати/

ЦЕЛЕВИЧ: Посол стій !/~~а~~ але став,

ЗЕНКО : Пане ґенерал секретар

ЦЕЛЕВИЧ: животом до землі впадь, піднесися і встань. Комендерую вас до Шанґгаю! або ні, до Куликова...! тілом обернися в інший бік! Йти собі геть ./Зенко виходить/

ЦЕЛЕВИЧ співає

Ечкай, ечкай Маріянка
Бо там іде сама пянка
Із тей строни із тей строни
Ідуть улани, ідуть драґони.

Чи ви виділи як мене слухають? чули мою команду? зі мною говорять всі ґенерали. ~~Я є зі штабу у Лузі... Властиво штабу у Лузі нема, але є штаба! в дверях... і я там вішаю блюзу,~~ А Ви бачили мій одностриій? Як вберуся в нього то нема такого щоби за мною не оглядався!

(входить ~~каламадарх~~ селянин)

СЕЛЯНИН :О якесь військо ! ци не наше...

ЦЕЛЕВИЧ :На землю впадь!

СЕЛЯНИН: Та що то за якась команда.. ні то наша ні то німецька. По нашому було .."долів!", по німецьки.."нідер!"

ЦЕЛЕВИЧ :А ви звідки знаєте так команду?

СЕЛЯНИН : був при армії..і австрійській і українській.

ЦЕЛЕВИЧ :А я всіх ґенералів знаю...

СЕЛЯНИН : і Ґальґочого знали ?

ЦЕЛЕВИЧ : Так. Як він був в Босні в Герцоґовині, то я був на Буковині мало що з ним не здибався. І найяснішого пана я знав.

Хтось би думав, що ми з того маємо вигоду
Що ми маєм гроші маємо палати
А ми тільки бідні українські дипльомати.
Ми за нарід тут страдаєм, за нарід бідуєм
І воюєм і послуєм і кооперуєм.
Кожний ексцеленції даєм авдієнції
Інтервенції і ліціенції в справі егзистенції.

/чути за сценою .. г а б т а х !

ЦЕЛЕВИЧ : Габтах! просто, стань!

ЗЕНКО : Ой ґенеральний секретар...а властиво секретний ґенерал !

/хоче тікати/

ЦЕЛЕВИЧ: Посол стій !/~~а~~ але ~~став~~,

ЗЕНКО : Пане ґенерал секретар

ЦЕЛЕВИЧ: животом до землі впадь, піднесися і встань. Командерую вас до Шанґгаю! або ні, до Куликова...! тілом обернися в інший бій! Йти собі геть ./Зенко виходить/

ЦЕЛЕВИЧ співає

Ечкай, ечкай Маріянка
Бо там іде сама пянка
Із тей строни із тей строни
Ідуть улани, ідуть драґони.

Чи ви виділи як мене слухають? чули мою команду? зі мною говорять всі ґенерали. ~~[illegible]~~ А ВИ БАЧИЛИ МІЙ однострій? Як вберуся в нього, то нема такого, щоби за мною не оглядався!

(~~[illegible]~~ каспадарх селянин)

СЕЛЯНИН :О якесь військо ! ци не наше...

ЦЕЛЕВИЧ :На землю впадь!

СЕЛЯНИН: Та що то за якась команда.. ні то наша ні то німецька. По нашому було .."долів!", по німецьки.."нідер!"

ЦЕЛЕВИЧ :А ви звідки знаєте так команду?

СЕЛЯНИН : був при армії..і австрійській і українській.

ЦЕЛЕВИЧ :А я всіх ґенералів знаю...

СЕЛЯНИН : і Бальґечого знали ?

ЦЕЛЕВИЧ : Так. Як він був в Босні в Герцеґовині, то я був на Буковині мало що з ним не здибався. І найяснішого пана я знав.

Хтось би думав, що ми з того маємо вигоду
Що ми маєм гроші, маємо палати
А ми тільки бідні українські дипльомати.
Ми за нарід тут страдаєм, за нарід бідуєм
І воюєм і послуєм і кооперуєм.
Кожній ексцеленції даєм авдієнції
Інтервенції і ліціенції в справі еґзистенції.
/чути за сценою .. г а б т а х !

ЦЕЛЕВИЧ : Габтах! просто стань!

ЗЕНКО : Ой ґенеральний секретар...а властиво секретний ґенерал !
/хоче тікати/

ЦЕЛЕВИЧ: Посол стій ! / але став,

ЗЕНКО : Пане ґенерал секретар.....

ЦЕЛЕВИЧ: Животом до землі впадь, піднесися і встань. Комендерую вас до Шанґгаю! або ні, до Куликова...!тілом обернися в інший бій! Іди собі геть !./Зенко виходить/

ЦЕЛЕВИЧ співає
Ечкай, ечкай Марійнка
Го там іде сама пянка
Із тей строни із тей строни
Йдуть вулани, йдуть драґони.

Чи ви виділи як мене слухають? чули мою команду? Зі мною говорять всі ґенерали! Я є зі штабу у Дузі... Властиво штабу у Дузі нема, але є штаба! в дверях... і я там віщаю слюзу, мій однострій. Як зберуся в нього то нема такого щоби за мною не оглядався!...

~~входить Селянин~~

СЕЛЯНИН :О якесь військо ! Чи не наше?..

ЦЕЛЕВИЧ :На землю впадь!

СЕЛЯНИН: Та що то за якась команда.. ні то наша ні то німецька. По нашому було .."долів!", по німецьки.."нідер!"

ЦЕЛЕВИЧ :А ви звідки знаєте так команду?

СЕЛЯНИН :Я був при армії..і австрійській і українській.

ЦЕЛЕВИЧ :А я всіх ґенералів знаю...

СЕЛЯНИН :А Бальґочого знали ?

ЦЕЛЕВИЧ : Так. Як він був в Босні/в Герцоґовині, то я був на Буковині - мало що з ним не здибався. І найяснішого пана я знав.

Цел: Так! 5

СЕЛЯНИН : Франца Йосифа? Ta і ви виділи Його?

ЦЕЛЕВИЧ : так як і вас. Навіть рукою до мене махав....

СЕЛЯНИН : де?

ЦЕЛЕВИЧ : " в ~~ХАхИхХх~~ " А Т Л Я Н Т И К У "

СЕЛЯНИН: то що він пливав по атлянтику?

ЦЕЛЕВИЧ : ні, в кіні....таке в кіно!

СЕЛЯНИН : а при чім ви служили?

ЦЕЛЕВИЧ : при " женітрупа....

СЕЛЯНИН : хіба, що при трупах, бо командувати не вмієте.

ЦЕЛЕВИЧ : Е що ви знаєте, я команди не потребую, я є/штабовець, але я Вам заспіваю ту пісню, що ма Гальботчий мене навчив

співає

Ой був собі капраль Ваць, то за єден варта знацьь

Три принцизни нараз мял і ще чварту сподобав/ви-х-одить/

СЕЛЯНИН: Ой то не буде вояк, то цивіль! може якийсь політик....але як він такий вояк і має кураж до війська і ще з Ґальґочим знався то може заведе у нас який порядок.

з а с ц е н о ю ч у т и к р и к и

ЦЕЛЕВИЧ : /вбігає/ Ґвалт, ратуйте, мордують ріжуть....

КЕДРИН : маю тебе !

ЗЕНКО : Панове та майте розум!

ДМИТРО : Вогонь не кобила!

/ б ю т ь с я /

СЕЛЯНИН : Ой то я бачу, що сам мушу порядок тут заводити. Пани бються, пани подуріли, а хлоп мусить на тім терпіти. А но..встань!. вставай вряд! я вам дам школу! Зі всіх боків на нас біда наступає, а вас ґец напав. На мою команду.. Позір! В право вбік! ходом руш!

м у з и к а г р а є м а р ш - виходять.

Вибачте панове, бо не було ради...хиба прийде рада з вашої Громади! а на тому слові бувайте здорові. В селах погодились ~~вздітьхвсіххухЙквввихудайхЙвгхахнвнимхрвкем~~ дай Бог з новим роком згоди і у Львові. Тому всі ми разом заспіваймо нині де згода в родині .

Цел: Так!

5.

45

СЕЛЯНИН : Франца Йосифа?...і ви виділи його?

ЦЕЛЕВИЧ : так як Івас. Навіть рукою до мене махав....

СЕЛЯНИН : де?

ЦЕЛЕВИЧ : " в ~~XXxHxTx~~ " А Т Л Я Н Т И К У "

СЕЛЯНИН: то що він пливав по атлянтику?

ЦЕЛЕВИЧ : ні, в кіні....таке з кіно!

СЕЛЯНИН : а при чім ви служили?

ЦЕЛЕВИЧ : при " женітрупи....

СЕЛЯНИН :хіба, що при трупах, бо командувати не вмієте.

ЦЕЛЕВИЧ :Е що ви знаєте, я команди не потребую, я штабовець — але я Вам заспіваю тут пісню, що Гальбочі мене навчив
співає

Ой був собі капраль Ваць, то за єдем варта знаць

Три принцизни нараз мял і ще чварту сподрбав/ви-х-одить/

СЕЛЯНИН:Ой то не буде вояк, то цивіль! може якийсь політик....але як він такий вояк і має кураж до войська і ще з Гальґочим знався то може заведе у нас який порядок.

за сценою чути крики

ЦЕЛЕВИЧ :/вбігає/ Ґвалт, ратуйте, мордують ріжуть....

КЕДРИН : маю тебе !

ЗЕНКО : Панове та майте розум!

ДМИТРО : Вогонь не кобила!

/ б ю т ь с я /

СЕЛЯНИН : Ой то я бачу, що сам мушу порядок тут заводити. Пани бються, пани подурніли, а хлоп мусить на тім терпіти. А но..встань!. вставай вряд! я вам дам школу! Зі всіх боків на нас біда наступає, а вас ґец напав. На мою команду.. Позір !В право вбік! ходом руш!

м у з и к а г р а є м а р ш - виходять.

Вибачте панове, бо не було ради...хиба прийде рада з вашої Громади а на тому слові бувайте здорові. В селах погодилсь ~~вадітьхвсіхxухйвввеіxдайxйвкхехнвмимхрвкамх~~ дай Бог з новим роком згоди і у Львові. Тому всі ми разом заспіваймо нині де згода в родині .

 46

СЕЛЯНИН : Франца Йосифа?...і ~~ви виділи його~~? *Та ви бачили його?*

ЦЕЛЕВИЧ : Так, як і вас. Навіть рукою до мене махав....

СЕЛЯНИН : Де?

ЦЕЛЕВИЧ : "В ~~[struck]~~ "АТЛЯНТИКУ"

СЕЛЯНИН: То що він пливав по Атлянтику?

ЦЕЛЕВИЧ : Ні, в кіні....таке є кіно!

СЕЛЯНИН : А при чім ви служили?

ЦЕЛЕВИЧ : При "женітрупе....

СЕЛЯНИН : Хіба, що при трупах, бо командувати не вмієте.

ЦЕЛЕВИЧ : Е що ви знаєте, я команди не потребую, я штабовець

співає

Ой був собі капраль Вацьь, то за єден варта знаць

Три принцизни нараз мяв і ще чварту сподобає/ви-х-одить/

СЕЛЯНИН: Ой то не буде вояк, то цивіль! може якийсь політик....але як він такий ~~[struck]~~ *має* кураж до войська, і ще з Ґальґочим знався, то може заведе у нас який порядок.

за сценою чути крики

ЦЕЛЕВИЧ :/вбігає/ Ґвалт, ратуйте, мордують, ріжуть!...

СЕЛЯНИН - Сусе Христе!.....

КЕДРИН : Маю тебе !

ЗЕНКО : Панове та майте розум!

ДМИТРО : Вогонь не кобила!

/бють ся/

СЕЛЯНИН : Ой то я бачу, що ~~сам мушу~~ *треба самому* порядок тут ~~заводити~~ *зробити*. Пани бються, пани подурніли, а хлоп мусить на тім терпіти. А но..встань!. Ставай вряд! Я вам дам школу! Зі всіх боків на нас біда наступає, а вас ~~ґет напаз~~ *ґедзитесь*. На мою команду: "Позір !В право вбік! Ходом руш!

музика грає марш - виходять.

Вибачте панове, бо не було ради...Хиба прийде рада з вашої Громади! А на тому слові бувайте здорові. В селах погодились ~~[struck]~~. дай Бог з новим роком згоди і у Львові. Тому всі ми разом заспіваймо нині, "Де згода в родині !" (співають)

Дефіляда

~~До Дмитра:~~
~~Перебув ти Дмитре вже пацифікацію~~
~~Що ще перебудеш і нормалізацію~~

До Целевича

Хоч гамівочі твій знайомий, брате,
~~[illegible]~~
Та ти не вмієш комендерувати.

До Зенка

Ти досить видів всякого народу
А не привіз нам ~~[illegible]~~ рецепти
~~[illegible]~~ на згоду.

До Кедрина

Як підеш брате так далі на „вісьта“
То за два роки вийдеш на „уіста“

До Дмитра

Перебув ти Дмитре вже пацифікацію
Та й перебудеш і нормалізацію.

СПУДЕЙ.

На давний лад, сице старим звичаєм, по довгих інтервалах вертеп наш зачинаємо. Як сказав вовремлопо мудрець Сковорода "всьокому городу иавраx нрав і права". Як й вертеп цей творяше лицедії нрав і право свої іміст.

В нем бо ах есьм найстаршая фігура: бурсак Спудель художная натура. Все он діяное ввех вертепі начинаєть так було в давнину і тепер - як хто живь з вас памятає.

Перший вертеп в галицькім нашім краю аз зачинал і тоже зачинаю. Одно велша жалосне, що не всі особи зді суть обецні: деякі вже в гробі. Колись вони в вертепі попки витинали - днесь зажиwaють вже небесной хвали. Та мимо тої страти Спудеї можуть вертеп продовжати бо все найдуться нові кандидати.

Час упливает як у Дніпрі вода - времена змінились осталась лиш біда. Вона по древах вже не ходить, сама із себе другу біду водить і просто людям в вічі лізе, тільки невьеться вже біда а кріза.

Кріза есть везді: в нашій політиці, в науці, штуці, даже і музиці. Всім бо здаєтьсяше творять чудо, диво як що до чого-виходить фальшиво.

Ххжихххих Зтихотворенію, сиріч у поезії - не маємо серця а самі герезії, у політиці самі небелиці, а шося тичить малярської штуки на всіх виставах - пляки й камяпюки. Тож і не диво, що наше покоління верже на себе не хліб а каміння; а як забракнеть каміння твердії то уживають яйця гнилії.

Всі в нас з покою ніби щиро грагнуть, а суматоху чинять і не водем гуж тягнуть.

Тож схаменіться, на тім вас пращаю - дай Боже порядку в нашом бідном краю, а з надходящим тепер новим роком щоб ми не ирвиxх ступали всі однаким кроком.

Федір Дудко.

Дісонанс.

Оповідання.

Покіль був день і крізь маленьке віконце побіля самої стелі пробивалося в мій покій бліде засмучене світло і долітало знадвору до моїх вух безжурне цвірінькання горобців, свідомість того страшного і неминучого, що мусило статися зі мною, якось відійшла на бік і, ставши віддаля, обережно поглядала на мене своїми холодними шклявими очима.

—Якось то буде... Якось то буде...—без ліку повторював я в думках, стараючися заспокоїти неясне почуття тривоги в душі і відігнати від себе похмурі тіні зловіщих привидів, що зо всіх боків нечутно товклися біля мене.—Якось то буде...

Знесилений, змучений, стомлений, я тихо сидів. і крізь туман дрімоти, якою огортала мене моторошна тиша, тупо і байдужливо дивився на брудну стіну, на якій чудними розводами широко розляглася пляма пухнатої цвілої вохкости.

—Якось то буде...

Цвірінькали горобці. Воркував голуб. Звідкись здалека, немов з якогось глибокого зачиненого льоху, виривались глухі, здушені звуки гарматної канонади:

—Ух-ух... Ух-ух... Ух-ух-ух...

Я слухав, дрімав і почував байдужість, тупість, нудьгу.

Але коли непомітно підкрався вечір і сумними сутінками влився в мою камеру, в душі народилася тривога. І що більше насуплювалося небо, яке я бачив крізь вузеньку клітку вікна, то ширше росла ~~[illegible]~~ вона, розлягалася в моїй душі і перейшла нарешті в почуття жаху. А з жахом прийшла і страшна свідомість, що втопила в мою душу гострий погляд пронизливих очей і пройняла всього мене холодом зловіщої правди.

Сонливість раптом щезла, і я весь перетворився в один чуткий, напружений слух. Серце забилося часто, і в висках почув я шумні вибої крови.

Стемніло зовсім.

І сидячи без світла, широко розплющеними очима дивився я в пітьму, і жадібно ловив кожний найменший шорох, і думав:

- От-от... От-от вони прийдуть по мене...

І дикий жах освітлював мій мозок страшними блискавками свідомости останнього, непоправного, неминучого.

- Ух-ух... Ух-ух...- бухало десь далеко.

І прислухаючися до цього ухання, такого тепер далекого мені, чужого, безнадійного, я почував страшну самотність. Один, серед чужих, ворожих мені людей, загнаний сюди, як вовк у клітку, одірваний од життя, близьких людей, всього того, що донедавна ще мало для мене якийсь інтерес і було двигуном мого життя і направником моїх вчинків, повний невідомости - що там, як там, чи знає хто про мою долю, чи буде оцінено мій подвиг і чи потрібна взагалі кому моя жертва, я тихо сидів, все прислухався і почував таку жахливу сімфонію туги і страшного одчаю в душі, що був готовий заридать.

- Я сам... Самотний... Нікого побіля мене... Будь зараз тут, побіля мене, хтось другий, якаєсь людина, миша, павук, муха, жаба, блощиця - все одно хто, якого б присутність я чув і кому би хоча б без слів оповісти про мою тугу, про свої болі - я був би щасливий... Удень чирикали горобці, воркував голуб - і було лекше. А тепер...

І серце ссало почуття страшного болю.

Час плив тихо, непомітно. На темно-похмурому небі задріжали зірки.

-Ух-ух... Ух-ух... Ух-ух-ух...- чулося звідкись здалека.

Час ішов. А по мене не приходили.

- Може забули за мене?

Я тихо сидів, дивився роcплющеними очима у пітьму і почував, як мої напружені, туго, мов струни, натяжені нерви враз ославли, і тіло обняла безсилість. За дверима час-на-час проходили люде, але хода їхня вже не жахала мене

Почуваючи в тілі знесилля, почуваючи на душі тоску і самотність, я заснув.

І крізь солодке виджения сну почув якийсь невиразний шум голосів і блискіт яскравого світла. Росткрив свої повіки, мутними очима подивився поперед себе і відразу все зрозумів.

- Збирайтесь! - сказав мені хтось сухим надтріснутим голосом

Переді мною стояло кілька обезброєних людей, які приставивши близько до мого обличча ліхтарню.

Серце враз затрепетало, голова стала свіжою і в ясних думках пронісся переді мною страшний лик останнього-неминучого.

Губи затряслися, і я заклацав зубами.

Підвівся з лави і нерішуче озирнувся, немов оглядаючися, чи не забув чого.

– Хутче-е!. – суворо скрикнув той самий надтріснутий голос, і в цій сухости суворого холодного тону, в цьому натискові на кінець слова «хутче!» – я почув страшний кінець, і в грудях знову занило гірке чуття самотности.

Мене вивели з камери і швидко повели кудись темним брудним коридором. В кінці коридору, мов купка страшних привидів, таємниче стояло кілька чоловік з ліхтарем.

Ми підійшли до них і зостановились. І в тьмяному світлі ліхтарні я побачив посеред озброєних людей молоде дівоче обличча з виразом невимовного суму і страшної самотности в очах.

– Ведіть! – скомандував хтось.

Мене і мою незнайому оточили зо всіх боків і повели.

І раптом я почув у своїй душі якусь божевільну радість.

– Не сам, не сам... Ти хотів, от і маєш... – радісно трепетало серце.

Я глянув збоку на неї і побачив мягкий профіль зовсім ще молодого, майже дитячого, такого гарного, такого милого дівочого обличча.

І враз почув страшну близкість до неї. Усі чуття мої злилися в одному непереможеному бажанні сказати їй щось тепле, щось сердечне, щось таке ніжне, щире, ласкаве, що може витти лише з серця людини, яка готова віддати все для вислову своєї вдячности і ласки. В грудях підіймалось щось велике і могутнє – і це було почуття безмірної любови до тої, з ким зараз ішов я, як з нареченою, під кривавий вінець смерти.

Ми почали спускатися темними сходами вниз. І коли я почув, що вона ~~зостановилася~~ оступилася, швидко підхопив її під руку і міцно стиснув її, таку маленьку, наївну, ніжну ручку. І враз почув, як од руки її почало входити в мене ласкаве тепло її близкости, мягкої жіночої чулости, ніжної сердечности – і в цьому спорідненні наших переживань, в цьому високому об'єднанні душ виросло в душі велике і чисте чуття неземного блаженства....

Ніколи не забуду цього моменту, цієї хвилини високого щастя.

На душі стало ясно і легко. І те, що чекало мене через кілька хвилин, видавалося таким мізерним в порівнанні з тим великим і радісним, що ніс я в душі своїй, що навіть не хотілося про нього думати.

– Куди вони ведуть нас? – спитала вона тихо, майже одними губами.

— Куди? — сказав я і глибоко зазирнув їй у очі.

І вона зрозуміла, і та остання надія, що була ще в несміливих словах її запитання, потухла. Сильно стиснула мою руку, і я всією істотою своєю відчув великий біль її серця і безмежну близькість до мене.

Ми вийшли на повітря. І тільки тепер я почув серед нічного мороку, що гармати ухають недалеко. Десь зовсім близько, мов великий трав'яний коник, дрібно цокотав у нічній пітьмі кулемет.

— Наші близько! — прошепотіла вона мені над вухом, і якась тінь божевільної надії протічла в моїй душі.

Нас вивели за мури тюрми і повели вузенькою темною вуличкою кудись униз.

І несучи в своїй душі велику чистоту високого чуття, не хотілося вірити, що це — неминуче, що ці, такі спокійні і тихі люде, що ведуть нас, можуть заподіяти нам щось страшне і дике.

В світлі ліхтарні майнула перед моїми очима її фігурка, молода, гнучка, повна грації, з маленькими стрункими ніжками і молодими, тугими ніжними і повними краси грудьми — і так захотілося близько пригорнути її до себе, тепло і ніжно обняти і так завмерти...

— Хутче! Хутче! — голосно командував хтось, і нас повели так швидко, що вона ледве встигала перебирати своїми маленькими ніжками.

Раптом десь, зовсім близько, спереду нас застукотів кулемет, і ми в нерішучости зупинилися.

— Сюди, вліво! — скомандував той же голос, і нас повели вліво.

Пройшли кілька десятків кроків і вийшли в ліс.

— Стій! — почулася команда.

Стали.

І раптом ті, що вели нас, одійшли на бік і, хоч не видно було, що вони намірялися робити, але почувалося, що те страшне і неминуче, що нас чекало, нарешті прийшло.

Я здригнувся, міцно стиснув її руку і, повний блаженних почувань, заплющив очі: я дуже боявсь, щоби куля не пляснула мені в око.

І в цей мент, який видався мені незвичайно довгим, сталося щось цілком незрозуміле. Я почув десь збоку близькі стріли, крики людей, знову стріли, знову крики, і цілком виразно вухо моє вловило тупотіння кінських копит.

— Го-го! Сюди!.. Сюди!.. Го-го!

Грімнули вистріли.

І що далі було — ясно не уявляю. Пам'ятаю якийсь зойк, блискіт шабель, крики, тріск сухого галуззя, окремі стріли... Пам'ятаю, як вона, цупко вхопившися в мою руку, тягнула мене кудись у кущі, тяжко віддихувалася від хвилювання і напружено-тихо шепотіла:

— Сюди, сюди... Хутче ж бо, сюди!.. Це наша розвідка наскочила... Сюди, ліворуч!

Я корився всьому, що вона говорила мені, але нічого не чув, крім одного великого, шаленого щастя в грудях, яке давало мені почуття її близкости, приємне тепло її руки, ніжна ласкавість її тихого шепоту...

Потім ми вийшли на лісову галяву і бігли. Потім знову продиралися якимись кущами.

Нарешті вскочили в чорну пащу розбитих воріт якоїсь темної ба камяної будівлі і забилися в кут, як загнані звірі.

Десь близько від нас сердито стукотів, немов голосно гавкав, кулемет, віддаючися страшною луною в розбудженій тиші лісу. Десь зовсім близько, плюснувши скалками в стіну будівлі, де ми були, гримливо розірвалося гарматне ядро.

Ми стояли, близько притулившися одно до одного, так близько, що кожному з нас чулося биття серця свого сусіди, мовчали і напружено вслухалися. Груди її високо здіймалися і раз-по-раз торкалися мого плеча.

Так тяглося кілька хвилин. Нарешті вона повернула голову й обдала мене жаром свого дихання.

І враз я почув усю силу життя в своїх грудях, всю силу радощів визволення, свободи, молодої любови і шаленого щастя.

-Ми живі! Ми живі!- співало серце.- Ми живі!.. Хай живе життя!

Я хутко вхопив її руку і почав обсипати її палкими жагучими поцілунками. Велике чуття, що ледве вміщалося в моїх грудях, нарешті вирвалося з грудей і завертіло мене в шумливому бігові його говірких, чисто-дзвінких потоків.

І враз іздрігнувся. Я почув, як вона почала рвучко визволяти свою руку з моїх цупких пальців. І вухо моє почуло боязкі трепетні слова протесту:

-Не треба!.. Не треба... Прошу вас, не треба...

Мене враз мов обдало всього холодною водою. Мов у патетичнім місці божественної гри великої прекрасної симфонії враз обірвалися всі струни в фортепіяні і дико загули в безладному пяному шумі фальшивих верескливих звуків.

-Не треба!... Ха-ха-ха...-Не треба...- болісно реготало все в моїй душі.

І почуваючи, як вмить усе в мені урвалося, впало, розлетілось в порох, повний болючого чуття страшної образи, я хутко випустив її руку, випростався і швидко попрямував до дверей.

-Куди ж ви? Куди?- перелякано скрикнула вона.

Я не озирнувся. Вийшов, дихнув свіжим повітрям і попрямував прост в пітьму. Але почув близькі стріли і повернув убік. І знову почув стрілянину і повернув у другий бік.

Стріляли звідусіль. Кулі дзижчали біля мого вуха, навкруги був морок, і я не знав, куди йти. Де були наші і де були не наші — хіба я міг це знати.

Я стояв. Навколо мене свистіли кулі. І болісно щеміло серце від гострого чуття образи...

Федір Дудко.

Вол. Заріцький.

Листопадове повстання.

Рейд помічної групи розвідчого загону від Гусебина під Київ. 1

І таки справдились чутки „з правокацій",*) бо вже сталося призначення частин і старшин для походу. Дивізія Київська має вирушити цілою, бо-ж вона старий партизан, герой „Зимового Походу", а начальник її, тепер знов, отаманом цілого повстання. З решти дивізій армії підуть тільки поодинокі частини (по жеребку), та окремі досвідчені старшини. Пішла вже чутка й про напрям відїзду: „на працю по цукроварнях Галичини і Волині". Чекати на його довго не довелося: другого дня під вечір звився під дротами табору товаровий поїзд для посадки призначених частин. Заметушився табор: прощались, розпрощались швидко з тими хто лишався. Десь о 10 годині вечера, без паради і промов, рушив транспорт у далеку дорогу. Варшава, Краків, Люблин, Рава-Руська проминають без уваги для їдучих. Тільки здається довгою дорога та повільним час. Всі враження зникають мимоволі перед цвбого майбутньої боротьби. Нічого не цікавить їдучих в дорозі. З розмовами і суперечками покінчено дорогу, як колишньо було табор. Ситуація всім ясною і тепер: Москва не принесла нічим за роки своєї повної окупації, щоб могло захитати переконання їдучих; свобода принесена на багнетах нею стала неволею для народу, економічне розхрістя поступово відмінилось на повну підлеглість а культурне гноблення ще збільшилось, бо тепер хочеш, не хочеш мусиш абсорбувати культуру тільки Москви або процензуровану нею якимись сурогатами. Навіть для гасла „через самостійність історичного розвою українського народу до соціялізму" не було найменшого місця. Роби вроде, як пан каже! Плентайсь у хвості історичного розвою, якогось збірно інтернаціонального хотіння вождів з ЦК Москви. Перспективи народу і навіть його робочих клас звузились до життя одного, незнаючого свого „завтра", бо звільнення від визиску його маєтними класами не звільнило від визиску расового сусідського і небезпеки страшної з боку інших рас. Зубожена і спантеличена Україна стояла і стоїть під загрозою зникнути з історичного обрію навіки разом зі своєю „визволителькою" Москвою. Ніяких високих гасел не сприйняв нарід, не обернувся большевізм навіть у секту лише для інтелігентів, і тільки організацією адміністративною та військом Москва утримала по черзі землях. Плебісцит, це звучить як іронія, неможливий для цієї вищої організації людського життя подаємої Москвою, народам бувшої Росії. Воно б перепало б так, як ніодна ще ідея, віра, теорія у світі, бо людина сьогодні иняе хоче вільного чину і повної свободи у всьому. Загнаний дух українського народу тепер рвався в особі їдучих на отчайдушний протест; він був головною силою, ясною для всіх тепер і тому не чути було ніде по вагонах звичних емігрантам безконечних дебат.

*) Так звались в таборах різні чутки й новини.

По вагонах тісно, холодно і навіть голодно, бо понасідало багато „позарестрованих" а їх всіх треба було везти й годувати. Та ніхто не ремствує і не звертає уваги на ці умови.

У Львові не вільно виходити на вулицю: бережіться перед шпіонами! А шкода! Так хочеться глянути на нього. Тільки мені це вдається, бо я призначаюсь перебрати зброю для відділу, коли той рушає далі аж в урочище і трохи дивним маршрутом: „на цукроварню до Копичинець". Я залишаюсь у Львові і того ж дня запізнаюсь з установою що є центром організації повстання. Власне цих установ дві: одна наша друга польсько-українська. Стрічаю в обох багато знайомих, товаришів по зброї з недавньої боротьби. Довідатись щось цікавого однак ні від кого мені не вдається: конспірація етикета тепер їх всіх. Хоч на жаль, як пізніше я це довідався, не для всіх вона була так стислою: сот. Галайда, що крутився біля штабу вже багато знав того, що не мав знати і подавав ворогові; дивним було й те, що отаман оглух на остерігання його перед небезпекою і раз сказав одному своєму співробітникові: „А ви не співчуваєте тому, що роблять большевики?" Тяжко виграти якусь справу, коли припускати з гори, що суперник, а не я має рацію в розпочатій грі якійсь. А таке було! І я дістав тільки військовий наказ „чекати" і ні слова більше про роботу спільну в якій я мав взяти відповідальну участь. Тримаюсь Кісельки, польсько-українського штабу, бо бачу, що тут тепер головний нерв праці; крім того тут можу дещо побачити й почути неофіційно цікавого. Стрічаю якихось повстанчих отаманів, приїхавших з над Дніпра і знов туди повертаючих, якихось навіть жінок, сторожів з таємничих точок переходових пунктів над Збручем і Дніпром. За якийсь час зачинаю цевляти і розуміти собі дещо з підготовки і організації: кордон і наддніпрянщина зачинає оживати в моїх очах цятками повстанчими пунктами. До штабу маю заходити що дня і коли трохи більше пізнаю щось нового залишаю його після відвідин ранком і йду оглядати місто. Укладаю собі пройти тими вулицями де колись побідно стріляли гармати з того полку, яким я тоді керував. Ще бачу багато знаків з тих незабутніх часів недавньої боротьби, коли я ще не як парій ходив по вулицях цього, обідраним і голодним. Ось касарні в дірках від 42 лін. гармат, ось 48-ка отогнула вулицю ямами її двірець через який світ віз їм поміч і правокацію; ось в алеї вибухи під колією по якій рухались ворожі бронепотяги; кілька дерев Стрийського парку стоять зломаними, як свідки того, що ховали тут ворожі батареї собою. Оживає минуле, живлює і скріпляє певність прокоти нашого тут бою: тут вони боронилися з вулиць, вікон, будинків в

горіги, підперті цілим світом, тут ми їх тримали до останніх сил. Думка моя лежить в минуле і майбутнє ще більше.. але вона не цензурна. Раз блукаючи по місточні заходжу до „Республіки", центрові військових з наших обох армій; чую тут розмови, дебати і пригадується мені заличений табір з його „провокаціями" і невдоволенням, стільки тут ще не пережитого і непереговореного та бездільного волюнтаризму високої політики, що я тікаю швидко звідтам. Хочу ще побувати у театрові нашому та так обібраний, що соромлюся туди зайти. Ніч все маю у штабі сплючи на столі. Та ось одного дня кличуть мене вже самі до штабу про наказ на отримання тієї зброї. Від'їжджаю з якимсь польським капралом до міста. Вражають „Прох" тепер мене на раз, аж дві річі: магазин міститься в гарно умебльованій приватній квартирі серед міста і та скількість зброї в нім. Галицька війна привчила мене однак нічому не дивуватися і моє здивовання змінюється на критичне ставлення що до певности мирного стану у місті. Але скількість зброї і її гатунки огірчує мене: його може вистарчити на якийсь відділ студентів, але не для військового загону в наступі. Та капрал потішає мене, що тут візьмемо лише дещо. Працюю з вояком якимсь, носючи кріси на авто, аж мені сорочка мокріє. Їдемо тепер ще до одного магазину цей є більший, але й тут зброї не стільки скільки я уявляю собі потрібним для нас. Про гармати ні згадки! Мій настрій від втоми і побаченого падає зовсім, коли я довідуюся від коменданта цього магазину, що більше зброї, як тут є, ми не достанемо. По праці я спішу до штабу з докладом, але й тут не дістаю собі потішення: справа зброї в руках не ненаших і тому що дадуть то й буде. Виходжу огірченим з бажанням вже швидче їхати до загону щоб там порадитись з товаришами, як вплинути на отамана, щоб зброї було досить. Ніч цю останню не сплю, я блукаю по місточні, щоб рано від'їхати на двірець до якогось там транспорту вже наладженому для від'їзду якогось зброєю.

Рушаємо на Тарнопіль. Щоб позбутися цідливих думок обсівших мою голову, оглядаю через двері вагону околиці. А вони тут мені так знайомі, знайомі. Це ж недавні межі різних етапів, різних боротьб, в яких я ось уже шостий рік беру участь. Ще чорніють шнури рівчаків окопів скрізь, сторчать кілки з колючим дротом немов ребра, якогось великого звіря загинувшого тут. Згадую цей першу навалу Москалів тут за світової війни, як згинув тут безславно цей велетень на

на глиняних ногах. Потім згадую, як знов ми тут з армією без століттєвої традиції, без зброї утримували місяцями різні фронти ворогів, кількома корпусами. Тепер тут тихо і безнадійно сумно. Аж ось і Місто Тарнопіль. Воно обновляється. На дах дверця вилізає вже емблема нової влади, яку старанно виробляють кількох робітників, нищучи також емблему старої влади. „Все йде, все минає", згадую слова Шевченка і в тім мій оптимізм. Шукаю й своїх пам'яток з часу боротьби. Ось вони дивляться з високої вежі, як докір, як протест. Це наступну другого світочі емблеми Це тут востаннє на цілому Сході ще прогриміла гарматна музика, яку тільки колись чувала світова війна та „забракло пороху в пороховницях". Потяг стоїть знов на цілий день на двірці. До обіду ходжу по містові. Воно зачинає набірати старого вигляду, але збідніло й збрудніло. По вулицях як і все купки тих, які по різному ставилися до нашої боротьби в залежності від самих дрібних змін її. Але тут вони історичні: тут вони моглиб писати вже зараз твір під назвою „Слово о полку Ігоревім", бодай однім. Та вони цим не цікавляться тепер, вони пишуть біржові поеми, пристосовуються до нових умов та метушаться по вулицях міста, як у колишньому Сідоні. У них все ж два обличча: одно для Сходу - друге для Заходу. Заходжу до ресторації де колись я спровадив стільки незабутніх днів у часі нашого інтернування тут з армією. Тут пересиджували ми о ціку[?] своєї долі цілими днями. Я сідаю за стола і відновлюю в уяві тодішні палкі й сумні розмови старшин різно причиневших кінець нашої боротьби, згадую народи-заклики, промови і так звичайні від довілля беседи. Де й ти княже тепер? Чи були щирими твої сльози над... смертю степових орлів, у часі нашого розброєння? Чи гнів твій на Варшаву був і нашим? Мабуть ти княже не згадуєш нас, поминувши в єрій вже тепер не Пандури і Залєского а тих, хто тоді в час боротьби покинув нас. Тихо в покоях. Не почути промов закликів туї вже, не зазвенять остроги і червоними шликами не замає вже тут. Десь по світові у тяжкій праці - всі ті „орли степовії".

Та таємниця, яку я знаю і вену розганяє мої сумні думи: ось, ось загримлять знов на Україні гармати і старі терпкі вспомини, зміняться на інші; віриться про ліпші. Вечором рушає транспорт нам далі: І цим я був з лицарський

знов вернутися думками до справи зі зброєю. Що маю сказати товаришам? Що робити?
~~Так сидючи на купі рушниць міркував я собі цілу дорогу а це потяг не став вже в Копичинцях~~

Звіритися я подався ~~негайно~~ одразу у напрямі вказаному мені до закону, ся всілякими розповісти всім мусив, що і як є зі зброєю. У будинку, мабуть старій корчмі, на кінці містечка містився теперь він ~~комісаріат~~. Конспірація загнала всіх до покоїв так, що ніде не видко було, а ні одного чоловіка біля будинку і я відчинивши ворота ледве за ними стрів вартового схованого там. Голі брудні стіни, сморід, купи брудної соломи і хмари диму від цигарок, ~~з немитими~~ мешканцями, що лежали просто на підлозі в різноманітних позах і нудились ~~накопичена~~ ~~остаточна нашa ... на тузі~~ - все це зробило на мене не веселе враження. Не вже ніяк ліпше не можна було обставити нас?! Вістка про мій приїзд зняла всіх на ноги. Однак всі більше питали про час виступу, як про зброю; якась певність була у всіх, що буде все гаразд з нею не давала змоги людям вислухати правду про нашу невдачу. Тепер наказ про виступ чекався всіма вже з нетерпінням. А мої остереження не приймалися поважно. Скрізь по кімнатах одразу стало говірко і рухливо. Нудились всі в злиднях вже страшенно і голод дошкуляв тут ще більше, як у дорозі. Тому, що наказу про виступ ще сьогодні не ждалось, я став шукати й собі куточка для відпочинку, та тільки на горищі, в порохах і павутинню змісця знайти. Тут було також вже трохи старшин, які від нудьги все грали в карти. Це минув день і ніч аж прийшов той довгочеканий наказ таки. Як співалось того вечора, в цих наших катакомбах, довго пам'ятатиметься. Та й пісні наші, що мабуть і родились при подібних обставинах, як пасували вони до наших переживань і настрою! Їхав козак на війноньку... Чи літали орли... Ой піснялась дівчинонька... Їхав козак за Дунай... і старі й нові пісні наші однаково рідними були нам. Та наказ поклав всіх спати вже ще о півночі, щоб втома не знесилила нас. І день другий ще був для цього останнім відпочинку, але в день мало хто відпочивав вже. ~~Скрізь ...~~ Говорили оживлено скрізь про майбутнє, а особливо біля огню, який розвели в повітці, бо тут зібрались не аби які особи, а отамани повстанців Чорна Хмара й звичайна Хмара. Я перейшов теж до огню цікавлячись і особами цих обох отаманів і розмовами які тут точилися. Вразив мене своїм виглядом от. Чорна Хмара: високий кремезний, чорнобородий з очима повними огню він нагадував мені якогось новітнього Кармелюка; вдачею він був теж подібний до своєї зовнішности: говорив мало, але твердо й упевнено, не знав вагань і очевидно мав бути отчайдушним партизаном.

Зрештою все у нього пасувало: від здоровенних чобіт і величезної шапки починаючи
до його поглядів кінчаючи. Він хотів боротьби і то боротьби запеклої, лютої.
Трохи інакше виглядав Х. чара звичайний; це якийсь видать дрібний дяк або сільський крамар.
Балакучий, верткий, заповзятий він без кінця про щось оповідав. Політика не давала йому
спокою: він (всіх знав) діячів, всіх критикував, подавав свої рецепти для будування держави і
клав на цілий світ стоїть Европу. Одягнутий він був теж відповідно до своєї вдачі: жупан з якогось
чорного [illegible] на йому був здається одиноким одягом на тілі, крім ще штанів з тонкого
сукна, широких і легких. Він не міг довго всидіти спокійно, рухався, жестикулював і все
махав нагаєм завішеним на руці себе по халяві. На дуже підозрілу особу складався тут
ще присутній повстанець сот. Нестеренко. Це був дуже „спец" від усіх большевицьких справ.
Він так і сипав іменами комісарів, чекістів, політиків большевицьких. Він знав всю [illegible]
большевицького запілля і тепер оповідав про розстріли, чеки на Україні, пригоди, події за
останні роки. Мав він нібито побувати дуже й у самого Раковського на аудієнції, як небезпе-
чний повстанець Січеславщини, а то тому що нібито той велів всіх таких отчайдухів
приводити до себе з тюрем для дискусії, яка б мала закінчуватись примиренням обох
сторін. По такій нібі дискусії перейшли на совітський бік отамани Козирь-Зірка,
Квітка, Голох та інші. Велике враження на всіх слухачів зробило оповідання
цього Нестеренка про Чеку Січеславщини та її розстріли українців після страшних
мук допиту словами і катуванням. Звідки він міг так докладно все знати, коли
не був сам там на службі? — так думалося тоді слухаючи його. Та з ним сталася
потім пригода, яка закрита від нас завісою якоїсь підозрілої таємниці. День хили-
вся до кінця, як ми кінчали свої балачки у огню. Тепер з'явилась дуже всяка вправна
забавою одинокою нашою іграшкою в ці дні останнього приготовання до виступу. І розмови
наші перейшли дуже на інші теми. А особливо ще й від того дня, якого ми
стали ще за живо свідками. З'явилась у вояків несподівано зброя звідкись.
Ось з ганчірок витягає сот. М. свою стару табельку, та неабияку, а цілу позна-
чену монограмами і датами ще від перших днів нашої боротьби; ось
розібрана на кавалки рушниця тепер любовно складається і чиститься
вояком кухарем з табору; а це дуже цілий склад несе один козак... в бокуї

блищали залиті таборовим салом Ногани і набої — це переховувалось все роками. Тепер воно потрібне, дороге. Штабові козаки розгортають і провітрюють прапор, велику жовтоблакитну хоругву, розшиту шовками. Завтра, позавтра замає вона знов над відділом на полях боїв. Вечором того дня наш виступ чомусь не відбувся і ми знов сиділи у огню і балакали. Говорив найбільше Нестеренко. Як у кіно пролітали ще перед нашими очима безглузді оргії, осатанілої Москви на наших землях. Ставало нам слухаючим ще більше ясно, що боротьба наша тепер буде жорстокою і безжалісною, бо інакше не вдасться вирвати побіди. Та в цім тепер ніхто з її друзів на боротьбу не вагавсь. Божевільну лють Москви — треба було повернути на неї ж.

Ще минула ніч і минув день в нудному очікуванню та нарешті над вечір стало відомо, що сьогодні виступ таки відбудеться неодмінно, тому збори скрізь по кімнатах йшли вже повною парою. А вечора темного очікували з мольбою на устах: колиб скоріше! І коли стемніло таки нарешті ми виступили. Йшли тепер по Галицькій землі, тихо, ховаючись, хоронені від зайвих очей чужого оком, курсом у бік Збруча. Вогка, холодна ніч облягала сумні поля і убогі села ховаючи таємну мандрівку 700-800 людей, які йшли на боротьбу за батьківщину. Йшли манівцями і тільки близько вже Збруча вийшли на добру дорогу на якій стрінули нас фіри зі зброєю. Швидко розібрали все що на них було і рушили знову полями далі. Зброї не стало і на половину людей загону, а набоїв було напрочуд замало. Один, чи два ще скорострілі не могли зарадити нашій біді тепер. Одягу, гармат, коней, харчів не було навіть і згадки! Брак зброї і одягу це була перша несподівана неприємність цього вечора, але нас чекала ще й інша. Спустившись Збручанським лісом до річки і понишпоривши дві години берегом, ми вияснили, що перейти вбрід немає ніякої надії. Невдалася також спроба зробити перехід з дерев, бо ми не мали ні засобів для цього, ні відповідного уміння. І тоді рішено було відійти десь назад до лісу отаборитись, щоб у день винайти таки брід. Це була для нас несподіванка чи не гірша першої, та не було ради, коли команда не предбачила цього. Доля хотіла, щоб ми ще скоштували гіркої муки цю ніч у лісі та стратити ймовірності таємного переходу. Відійшли назад стільки щоб з „того берегу" у день нас ніхто не зобачив. У великому яру, порослому дубовим лісом мали ми тепер ночувати. Хто не був на війні, той не уявить собі

Як то можна спати у занесеному мокрим снігом лісові на ніч, не маючи ні палаток, ні ковдр і не сміючи розводити огню, щоб загрітись. Та на війні мусиш спати!
І коли останні накази про місце збірки, варту були віддані ми розійшлися, щоб під дубами і пеньками шукати собі кватирі на ніч. Розгрібали сніг руками, згрібали мокре листя, робили з того ложа і по двоє, троє тулючись щільно лягали спати, бо через дощ і вітер [illegible] кільканадцять годин годі було. Це була ніч, якої я давно вже не памятав. Спати мабуть мало хто спав тоді, бо мокра, холодна земля не давала змоги заснути. Я загрібся у листя як міг, закутав голову у ковдру, яка мабуть у мене одного тільки ще й була і замерзаючи прислухався, що робиться у нашому таборі. Та швидко стало тихо і тільки вода у Збручі перебігаючи замерзлими очеретами шуміла одноманітно порушуючи тишу лісу над яким зачинав ще сіятись тихо, мокрий, рясний сніг. Той сніг і йшов цілу ніч без кінця засипаючи нас в наших могилках з листя.
Ось вже над ранком хтось підійшов до мене і обережно засунув руку під листя з якимсь пакунком. Я розгорнув ковдру і тепер побачивши свого козака з куріня Д-ру догадався в чім річ. Це той хто ніколи ніде не міг лишитись [illegible], щоб не найшов собі чи іншим їсти. Це й сьогодні у ночі він вже навмання ходив до села і там дістав хліба і для мене. Глянув я [illegible] тепер по лісу, де крім коней привязаного біля дерев ще з вечора нічого не побачив. Тільки тоді здивувався я побачивши скрізь могилки по лісу такі ж як та в якій лежав я. Заховавсь знов у свою берлогу подякувавши козакові та запрошуючи його лягти до мене. Але він відмовився, кажучи, що має [illegible] в якій є теплійше, як під листям. Тепер їв: була то велика цибулина і окраєць хліба. Їжа підкріпила мене, але холод ставав нестерпним. І вже коли зовсім розвиднилось я мусів встати, обтрусившись від снігу і загорнувшись у ковдру зачати бігати поміж деревами, щоб загрітись.
Підійшов обережно і до Збруча, щоб глянути туди, на „той бік." Але там було тихо і спокійно. Хотів знайти отамана та засипані снігом кущі були так одноманітними, що годі було когось у них пізнати. Загрітись однак мені не вдалось, бо тепер [illegible] ще й дощ, який зненацька перейшов у зливу, щоб нею підняти на ноги майже всіх лежавших в лісі і змусити їх бігати, щоб загрітись. Та годі було у мокрім зимовому [illegible] під дощем знайти тепло і ми творили з себе якийсь танок божевільних безнадійно

~~Спідами Вишкола~~ I. ~~Гал.~~ Корпусу У.Г.А.

„Підстаршинська Школа".

В часі другого відступу, себто в другій половині червня 1919. року при „Вишколі I. Гал. Корпусу, ~~який оставивши Тернопіль, через Гірки Великі перейшов~~ до ~~Вікна коло Грималова~~, зорганізувалась „Підстаршинська Школа". Видно, що військова ~~власть~~ влада в тій невідрадній для нашої справи хвилі, укладала пляни, ~~купа матеріяла~~ і робила все можливе, щоби не дати викреслити нашого імени з карти народів живих. ~~Вона~~ Вони знали, ~~яку судьбу вирішив нам у цю пору захід, знали також~~, що без доброго підстаршини, вихованого у своїй школі — нема здорового ~~жовніра~~ вояка-стрільця, ~~яким можна би хоть в часті запротестувати проти цього рішення~~. Тоді якраз, коли надія на відобрання нашої землі від ворога паде, коли дух армії зачинається хитати, постановлено виховати молодого підстаршину, який будучи вільним від старої ц.к. австрійщини і її розкладового впливу, зміг би високо підняти свій незалежний прапор.

Не легко приходилось учасникам цеї „Підстаршинської Школи" добувати свого знання. Вже хотяби ця обставина, що „Школа" була завсігди в дорозі, не маючи сталої домівки,

ані сталого місця постою. Вказує, скілько надпрограмових трудів понесли її участники.

З хвилею заснування „Підстаршинської Школи" „Вишкіля I. Гал. Корп." під командою сотника Гзалицького, стояв у Вікні, коло Грималова. Командантом „Школи", яка творила велику чету, числила приблизно 70 людей був поручник Гзабій. Однаке під його проводом були ще, здається, 2 чети, котрі разом з нашою „Школою" творили сотню. Безпосереднім провідником „Школи" і її головним інструктором був містостаршина Чорний, котрий опісля зістав іменований воєнним хорунжим. До помочі мав 4. підстаршин: десь. Гуцеля, віст. Павлюка, віст. Цісельського і ще одного вістуна, якого назвиська не можу собі вже пригадати. Кандидатами „Школи" були переважно 20 літні стрільці, які з малими виїмками при австрійській армії не служили.

В Вікні стояла „Школа" около десять днів, відбуваючи правильно свої вправи. Була вона розкватирована в стодолах, де в часі слоти відбувалася (наука теоретична). Однаке часи були дуже непевні. Більшовики заняли Проскурів, підсуваючись до самої давної галицької границі. Тоді дістали ми приказ перейти до Сатанова, по тім боці Збруча, де разом з цілим „Вишколом" творили певного рода залогу). В Сатанові

3.

наша частина прибрала характер фронто-
вий, хоч була запільною. Цілий час було
остре поготівля. Вправи відбувалися коло ква-
тир, які були в Будниках шкільних та в якихсь не-
замешканих домах. Ночами чути було зовсім
виразно стрілянину з більшовицького фронту, але
і польський фронт був теж не за горами.

По кількадневім постою в Сатанові вирушила
наша „Школа" разом з цілим Вишколом, який
тоді числив добрих 5-6 сотень - на полуднє.
Дорога вилась лівим берегом Збруча. Сонце
не гріло, а ~~прямо~~ просто пекло. Відділ посувався
дуже помалу, часто спочиваючи, начеб кого
чекав. Цікаве було те, що всі майже
сотні з виїмком нашої „Пістаринської" йшли
без ~~оружжя~~ зброї, хоча давніше декотрі сотні вишколу
мали кріси при собі. Мабуть забрали ~~їх~~
ці кріси від них для ~~на~~ фронт фронтових частин. По переночуванню в якімсь присілку,
ішли~~сьмо~~ми дальше на полуднє. Нараз около 10 години
~~почулись~~ гуркіт ~~гуки~~ арматніх стрілів, зразу на
правім, а опісля на лівім березі Збруча. Був
це памятний день переходу наших військ „за
Збруч річку". Серед незорганізованого стрілецт-
ва „Вишколу I. Г. К." яке найшлось в цю хви-
лину без оружжя в глубокому ярі, зчинилась
велика паніка. Не знати було, куди йти і кого
слухати. Непорядок зробився ще більший,
коли між ряди упало кілька арматних
стрілен. Тоді цілий відділ розсипався.

4.

Було це якраз під Гусятином. Поляки обстрілювали ліві берег Збруча, стараючись переправитись сюди, а українські армати з лівого берега здержували їх. Українські піхот~~них~~ ~~відділів укр.~~ не стрічалось. Здається, що команда Вишкову також не була поінформована про ситуацію, бо в противнім разі булаб вимінула це місце, або зарадила обороні. Богато стрільців, користаючи з цеї несподіваної розсипки пішло на галицький бік до Поляків. Яка судьба їх стрінула не знаю. Прочі пішли на Всхід. Ще около 6-8 км. сипалось за нами польське залізо. Опісля розсипані сотні зачались помало збиратися. Вправді (спочинку) не було до пізної ночі, бо що хвилини добігали вістки, що польські відділи наступають, однак до сутичок не прийшло. Так перейшли містечка: Ляцкорунь, Смотрич, дійшовши до Дунаєвець дістали 1 день відпочинку) в присілку: Заставє. Не знаю, чи наш Вишкіл цілий там спочивав, бо скількість стрільців було певно на половину менша чим перед переходом. „Підстаршинська Школа" теж зменшіла, майже до половини. Але ті, що остались були всі люди ідейні, які не пожаліли б покласти свої голови на жертву вітчині.

Там в Дунаївцях побачили ми перший раз відділи Придніпрянських, козацьких частин. Там теж вирнув новий клич „На Львів через Київ". Від цеї хвилі зачалась нова доба в історії „Підстаршинської Школи" в. I. Гал. Корп.

З Дунаєвець перейшла „Школа" через Нову Ушицю до села Тимкова, яке лежить в глибокому ярі річки Ушиці, лівобічному допливі Дністра. На місце поручника Глабія прийшов сотник Яблонський. Командував „Школою" також короткий час поручник Яворський.

В Тимкові простояли ми ~~видадно~~ відносно довго, бо около 3 неділь. Час цей записався в памяти учасників незатертими буквами. Вимоги головного інструктора були дуже великі, а харчі такі, що сьогодня дивно робиться, звідки люди набирали стільки сил, щоб це все перенести. Було це якраз перед жнивами, які тоді були дуже пізно. Длятого в селі майже нічого не ~~годен~~ можна було дістати, тимбільше, що попередній рік був там катастрофальний, бо град знищив все збіжжя. Отже мусіли вистарчати харчі, які діставалися в кухні, себто: рано і вечером на чорно закрашена вода, звана кавою, без дрібки цукру; а на обід „зупа" зварена з якоїсь сушеної ріпи, без соли, бо її не було ~~добрих~~ цілих 2 ~~неділі~~ тижні і кілька грамів мяса, вареного у цій „зупі". Хліб був тільки часом, що другий або третій день в скількости 1 кг. на 4 людей, ~~з зазначенням, що~~ хліб цей був з вівсяної, разової, непересіяної муки і ~~що~~ ~~цего~~ все ~~хліба~~ його годі його було розкраяти, бо розлітався. Але і це перенесли ми.

Потім перейшли ми до містечка Браїлова, де простояли около 8–10 днів. Час цей перейшов незамітно. Обставини, під ~~оглядом~~ оглядом харчевим

змінилось настільки, що між мешканцями містечка можна було роздобути дещо харчів і так доповнити свою службову пайку.

Останним і найдовшим постоєм нашої частини була Винниця. Тут стояли ми зразу в касарнях за містом, опісля в будинку школи в місті недалеко мосту на Бозі, а опісля знову в касарнях. Вправи та інші науки йшли тут досить правильно. Почали робити „Школа“ також „службу“ в місті пр. давала стійку на мосту, давала людей на нічні стежі по місті і т.п. Харчі зачинались помаленько поправлятись, бо наше постачання добуло трохи збіжжя та цукру. Прийшло дещо білля, одежі і взуття; під тим оглядом було далі не гірше як з харчем.

Замітнійшою хвилиною з тих днів, був день здобуття Київа. Як тільки ця вістка дійшла до Винниці зараз таки вечері зроблено похід цілої залоги міста. На другий день відбулось торжественне, полеве Богослуження на площі перед Народним Домом. Брала в нім участь знов ціла майже залога, брацтва церкви (православні) і різні товариства та установи, не виключаючи жидів. По Богослуженню і промові сот. Галицького відбулася дефіляда, в якій наша „Школа“ була першою. По полудні в приказі відчитано нам похвалу, яку одержали ми від відбираючого дефіляду Генерала. Але радість наша не довго тревала, бо того дня довідались ми про упадок Київа, того шляху, яким ми мали зайти до Львова.

7.

Так проминув час до 12. вересня 1919 року). Цього дня відбулось закінчення курсу нашої „Школи". Вже попереднього дня удекорували ми нашу касарняну салю, ним і як можна було. Дістали ми з Народного Дому портрет Шевченка, принесли з ліса зеленої смерічини, щоби гідно закінчити цю нелегку, зі огляду на обставини, „Підстаршинську Школу". В самім дні закінчення (звіт) відобрав сам сотник Гласицький, а опісля відбувся іспит. Вечірний приказ приніс іменовання нових підстаршин, перед якими отвиралась нова робота, ще тяжша може від тої, яку перебули.

На другий день прибули молоді новобранці, з мешканців Великої України. Сформовано нові сотні і курені та приділено нас туди. Зачалася нова праця, праця творча над творенням нової сили.... Але не скінчилась вона, бо зміна обставин на фронті, злука У.Г.А. з армією Денікена принесла великих змін.

Мацьків Володимир
учасник.

– II –

Bl. ch

[illegible]
підписане
13 вересня 1919

II.

Та ніч пройшла.... Вранці показалось сонце...
Ми знова були в дорозі. Знову тягне за нами шнур підвод по розмоклій дорозі. Але дощ не падав.. Сонце заглядало. Може сміялось з наших зусиль!? Воно знало більше як ми стрільці. Воно бачило те, що нам і не приснилобся і тому може хотіло нас потішити.

Доспіли до Бару. На лицях старшин видно щось, чого не можна висказати, якесь заклопотання чи що. Посилаєм кватирантів наперід. Перед нами розтягається шлях залізничий, на якому видимо збіжаючийся поїзд-панцирник. Чий? Цього питання й ніхто не ставить, бо ми на українській землі, та й ще в запіллі. Нараз розніс-ся гук скорострілу і за хвилю втих. Поїзд підїзджає до нас. Помалу стає. На нім видніє напис „Генералъ Марковъ" Чий це поїзд? Невже Денікінців? Чомуж не стріляє до нас? Чому ми дивимось і позволяємо йому висаджувати своїх салдатів?? Чому? Що сталося?
А вони підходять до нас з крісами на плечах і з далека кричать: „Здраствуйте Галичане" Щож це? Таж це наш ворог. Це той що випередив нас у Київі! Чому кричить „Здраствуйте"?
Відповіди нема.. Кажуть тільки, що це пріслали до наших кватирантів.

Ми ідемо дальше до Бару. „Большевик" розвинув огонь арматний на станцію в Барі. Кажуть, що там є Петлюрівці. Але чому вони до них стріляють, а до нас ні?

В нашім відділі бачимо якусь метушню. Обіду нема, хоть це вже вечір. Перед самим Баром каву дають. Але де наші старшини? Ніхто не каже куди іти, де буде нічліг. Прийшли ми до Бару вже пізно в вечір. Людей не видно ніде. Хтось каже, що маємо іти дальше. Люди змучені. Одні ідуть і я з ними, а другі остались в Барі.

інж. Лев Лісковацький — 63

інж.Лев Лісковацький

Спомини старого бойовика:

Було колись. -- В гарний, літній день переходили ми знова через Подільське місто Т. Але яка ріжниця була між попереднім переходом в напрямі на захід, а теперішнім. Тоді, хоча були голодні, перетомлені, йшли ми гордо, та весело вперід. На устах наших грала усмішка, очи звернені далеко, далеко, вперід. Там наша ціль, там мусимо дійти!

На вулицях міста витали нас, та бажали успіху. Повне наручє квітів, та майже кождий заквітчаний стрілець - се докази, як нас приймали. -

А тепер, се нещасний, немилий відворот. - Йшли ми в незнану будучність. Звішені голови, у кождого свої думки. Сумно тягнулися наші безконечні ряди брудними вулицями. Якась розпука, якийсь страшний встид, нас огортав. Боялись ми кождої стрічі зі знакомими, боялись прямо мешканцям в очи подивитись. Спішились ми, хоча нам було і зле до поспіху, щоб якнайскорше перейти се місто. - У кождого була на устах се думка: „Чому воно так сталось, чому не инакше, чому ми такі бідні, нещасливі народ." Та відповіди не могли ми знайти, хиба тільки одно, коротке слово: „судьба"! -

Аж там за містом зборка старшин цілої бригади. Командант змалював нам яркими красками наше теперішнє положення. Сказав нам прямо: „Для нас тепер виходу нема." - Деякі помімо цього в очи прямо сміялись, відкидаючи його песимізм, показуючи нам шлях в перспективі --- через Київ! - І сьогодня кождий у нас сказав би, що нам Командант сказав тоді повну правду. - - -

Ніччю перейшли ми Збруч. У неодного скотилась горяча сльоза в студену воду. Неодин і голосно заплакав. Якесь дивне перечуття, що богатьох з нас не прийдеться більше ріки Збруча переходити, весь час нас переслідувало. -

Перший нічліг за Збручем в садках під селом. - Страшне прямо вражіння викликала заява селян: „Для вас хати нема, ми вас сюди не просили". - Рано застрілений в полі стрілець, який хотів нарвати конюшини для коня, був явним, а кождого переконуючим доказом гостинности. І так поволи стали ми без душі, без серця, зовсім байдужно споглядаючи на все, що нас окружало. - Зовсім обоятно прийняв я слова одного

дядька: „Скиньте оцю блюзу, а дам вам за неї кусок хліба". —
Мій ум, мої нерви не реагували вже на це. Бачся, інакше, самозрозуміле, інакше й не могло бути.

Такі то були наші перші дні за Збручем, наші цілі і надії. —

Без боїв посуваючись вперід дійшли ми під Калинівку. Грянув перший бойовий наказ „наступати"! — Не одному з нас перейшов мороз поза спину на згадку, що стрінемось в коротці з новим ворогом, котрого ані сили, ані тактики не знаємо. З другого знова боку тішились, що в бою забудемо і голод, і на свою окружність, на своє положенє. — Надійшла ся година. Ми стояли на лівім крилі бригади. В нас 270 крісів, а з другого боку незвична близька сила большевицька, мабуть злюжена з різних народностей, а головно з Китайців. А було тоді, як пізнійше показалось, і богато охотників, не мовлю примусових охотників — жидів з Хмільника. Для додання страху переїзджали що хвиля помеж нами цілі дві імпровізовані панцирки, сиплючи тисячі куль зі скорострілів. — Во всякий час голосну гримке „слава" і рів сотні наших зі штиками на крісах вискочили прямо на панцирку. Годиво. Ворог захитався, та давай утікати. Аж тепер щойно побачили ми, о скільки згірш була численнійша сила по другому боці. Один момент, а вже і панцирка наша. З рову вилізли машиніст зі словами: „І я вже з Петлюровцями, а тепер іду з вами". — Одна чета стрільців, здобувши скоростріли на паровіз, а вже наша панцирка поїхала з боку в Калинівку, проганяючи ворога, який вже не здолав о якісь відступу на торі желізниці держатись. Під станцією вигляла в наші руки друга така панцирка. Ворог утік, полишаючи на полі вбитих та ранених, ані не пробуючи боронитись. — В нашім відділі не було втрат жадних.

Вечір вернули ми на передмістє на заслужений відпочинок. Якась отуха вступила в нас, ми повеселішали. Побачили ми, що в нас ще є сила, що нас ще будуть боятись. —

Дальше буде. —

Спомини з Української війни!

В кого нині ще ще бє ся в грудях гаряче українське серце а в жилах плине козацька кров а цікавить ся недавною минувшиною нашого народу нехай пригадає собі нашу визвольну минувшу війну!

Переїзд за Збруч.

Сумно сонечко заходило і прощало ся з нами, не одного стрільця та старшину прощало оно на послідний час бо не оден свою буйну голову та свої білі кости зложив на вівтар матері України. Отож сумний день був для нас стрільців та підстаршин, коли ми споглянули ще раз в ті сторонини в котрих ми ся народили і не одна мати своєму синови пісеньку в колисці співала в тій рідній рідній обкуреній хатині, отож ми мусіли покидати і остатнє прощати ся а не оден на послідне розпрощавсь, а рідна мати і до нині не відшукала могили свого сина!! Спи сину рідненький спи про кращу долю і волю України спи!! А прийде веселий час що твої рідні брати прийдуть зі сну збудити тебе!! Перейшли ми річку Збруч. 9тий полк I корпусу артилерії легкої остав ся ще в Гусятині по сій стороні Збруча на відсіч ворогови котрий наступав на наші пяти. Комендантом 9го. пол. артилерії був старшина полковник Кіркинов був це німець али широкий був це старшина, він дуже весело заохочував гарматчиків в своєму полку до бою. Він отсе так говорив, хлопці гордо вступайте в перед, бачите мої хлопці вітчизна а Україні оборону отож ви ще завзятійши повинні боронити бо та земля Ваша і Ваших прадідів була. От цей самий полковник розстріляний на Великій Україні большевиками. Нехай земля буде пером за его труди в У.Г.А.

Отож як я зладував по передшим нам 9 тим пачк дістав се по сій стороні Збруча зараз дістаю я розказ від коменданта полку вибрати ся в вечір о годині 10 тій в вечір виїхати негайно з 4ма арматчиками розглядіти ворога котрий вже був в напрямі Гусятина. Я зараз негайно з 4ма гарматчиками відїхав в напрямі місточка Копичинці. Ніч ясна і дуже місячна доїхагмо до села Чабарівки тихо нечути нічого, минагмо село і посуваємо ся в перед до села положеного від Чабарівки 4 кт. Васильковець. Підїхали ми в же близько під село, чути нараз дав ся чути голос, "стуй"- Я разом зі своїми гарматчиками став і подумав отсе вже поляки і справді они були, і зновчути голос "кто иди", а я довго нерозмишляв і грімко відповів "поляци", і тимчасово відворили Ми крісовий огонь і зачали ми перед більшою силою подаватися в зад тимчасом ми вже були обкружені польскою піхотою нарешті мусіли ми прочистити собі шаблями дорогу і подати ся в напрямі Гусятина. Приїхагмо до Гусятина наші війска були вже за річкою Збручем скоро ми переїхали міст на Збручи і за нами вже почав горіти міст. Чикагмо рана. Почав поставати день Наша артилерія розставилась до бою, ком. полку Календ. І шої батерії я разом з ними подались мо ся по річку на пункт обсерваційний і щоби посьлідне розправщати ся з ворогом поки настав день ворожі війска зачали ся посувати до Гусятина. Ми гарно привитали їх своїми гарматами і подали ся в глубину України против другого ворога України большевиків."

Звинеч 4 жовтня 1929

б. старший десятник У. Г. А.

Стефан Калинович

Високо-поважана редакціє прошу сердечно по-
містити ту статью в першім числі свого випуску
котре має вийти 15 жовтня і прошу прислати мені
1 число також а пізнійше переплату на цілий рік по отри-
маню 1 числа і пригадаю яко редакції багато передплатників
прошу сердечно зараз мене повідомити чи буде пущені
до друку до числа 1. за труд винагородження посилаю значок на
відповідь

Остаю з глубоким поважанєм

б. стр. десят. Калинович Стеф.
пош. Звиняч пов. Чортків

66

Доручено Президії товариства взяти участь в / святочній вечері.

Вітає в оперовому театрі Національний Союз військо українське, маємо для членів товариства аж дві ложі бельетажу.

LVI

Зимовий хмарний день, невеличкий мороз, падає з тиха сніг. Сьогодні вступає до своєї столиці, на чолі переможного свого війська, справжній Український Уряд, Директорія Української Народньої Республіки; вступає, як пишуть газети, з визнання цієї всемогутньої Антанти, з її згоди, навіть ніби то з її доручення.

Не виключено, що з Директорією прибудуть і представники Держав переможниць.

І Київ оздоблено не тільки жовто блакитними прапорами, повивішувано й прапори, правда, головне, паперові, французькі, американські...

Сила люду на вулицях, особливо на вулицях маршруту Уряду, тоб то на Бульварі й на Великій Володимирській до Софії, куди піде в першу чергу Директорія.

Повно по за вікнами ресторації "Праги", там зібралися ті, яким не дуже на радість і цей вступ, і цей переворот; це яскраво видко з їхніх облич, видко до якої соціяльної кляси, до якої національности вони належать.

Але цілком протилежна картина майже напроти, у недобудованого ще великого будинку Губерніяльної Земської Управи; там метушаться, продовжують оздоблювати його, вивішують килими, прапори, не дивлячися на зиму, відчинено всі вікна, переповнено людністю всі балкони. Всі ж прагнуть, як найкраще, як найгідніше, зустрінути свого колишнього Голову, що опинився на чолі визволення України від накинутої вдруге Московської неволі.

І заздрісними очима дивляться німецькі вояки на національні українські радощі, на свято відродження на-

 67

ціональної державности, тоді, як там, в країні, що була понад усе, все рушиться, ламається, зводиться на нівець...

Ббб-о-у-у-у, ббб-о-у-у-у... вдарили у великого дзвона у Софії, й загуло, задзвонило у всі дзвони, відгукнулося по всіх церквах.... Ідуть, ідуть...

Козаки й міліція становляться струнко, швидко проїхали два самоходи з якимись старшинами, й ось, зтиха, поволі, сунеться великий чорний відкритий самохід, і на ньому декілька людей, стоючи, уклоняються на всі боки, відповідаючи на привітання військових і цивільних, на безперестанні крики "слава", що хвилями посуваються по натовпу на хідниках.

Один, з чорною борідкою, в чорному пальто, маше чорною каракулевою шапкою.

-"Це Вінниченко", чути в натовпі.

Але якось мало звертають на нього уваги, тільки і чути "а де ж Петлюра, де Петлюра?"

-"А он, дивись, у сірій шапці, прикладає руку до шапки"...

І сотні, тисячі очей впиваються до цієї постаті, одні з ентузіастичною відданнсю, інші з притаєною ненавистю.

-"Он очень ничего себѣ" промовляє жіночий голос з купки добре одягнених панів і панів, що розмовляють поміж собою з тиха лише російською мовою.

Самохід зупиняється біля Управи, натовп моментально оточує його, чути надривчатого голоса привітальної промови, але зараз же його покривають безперестанні крики "слава, слава" і мідне тремтіння в повітрі дзвонів з Софії, Михайлівського манастиря, Володимирського Собору, Георгіївської церковки.

-"Неначе Великдень" радісно обертається цілком незнайомий, вже сивий, селянин.

А як багато серед натовпу на вулиці їх, цих кожухів, кирей, чумарок, хусток, запятих на голові, посходилися вони подивитися на свій, нарешті не тільки панський, Уряд.

Але чути в повітрі військову оркестру, це парадує, це йде українське національне військо, військо, якого був позбавлений попередній уряд, якого не міг він створити, й яке саме створилося добровільно, щоб допомогти справжній своїй владі.

Ідуть стрункі лави січових стрільців в своєму похідному убранні, в жовтих сталевих шеломах з намальованими тризубами, з рушницями у плеча, з пришитими білими стрічками у лівого плеча-це ознака збройних сил Осадного Корпусу.

Ідуть дисципліновано, в цілковитому порядку.

І задивився на них, залюбувався натовп по хідниках.

Шалено радіє їм він в більшості, кричать, машучи шапками: "січовим стрільцям слава"!...

Але поважні молоді, порожевілі на морозному повітрі, обличчя, лише очі їм горять, радіють; поважно салютують шаблями старшини натовпові.

-"Да какіе же это бандиты?" наївно дивуючися, запитує сам себе старенький добродій росіянин, судячи з всього, сам колишній військовий.

Пильно мовчки дивляться, фахово оглядаючи лави стрільців, німецькі старшини в натовпі.

А лави все посуваються вперед, а за ними інші.

І знову "січовим стрільцям сл-а-а-в-а-а"!...

Цокають підковами на розчищеному бруку поміж трамвайних рейок, танцюють, машучи головами з запіненими вудилами, не багатолюдні лави кінноточиків з різнокольоровими шликами на шапках.

"Слава нашим козакам, слава українській кінноті"!!...

Гуркотять колесами, залізом, ланцюгами, шуршать снігом гармати...

Падає з тиха сніг, гудуть дзвони, сурмлять сурми, б'ють барабани, лопочуть жовто блакитні прапори, ріплять по снігу кроки тисяч людей, парадує справжнє українське військо перед старим Гетьманом...

І заспокоєно оглядається старий на бадьорі надхненні лави вояків, що на решті виправили його помилку, ви-

69

конали мрії останніх років його життя.

Святкують вулиці старого Києва, святкує старий наш Київ, столиця, віднині вільної незалежної Української народньої Республіки....

I_У.

Вечір. Багато людей, найбільше військових простує Київськими вулицями до будинку оперового театру. Там сьогодні урочиста вистава, що її влаштовує Національний Союз на честь славетного Осадного корпусу, на честь війська українського.

Сила народу по коритарах і сходах театру і теж найбільше відбиваєтьея в їхніх дзеркалах військових, багато ще у наплічниках гетьманського зразку.

Велика саля вся в жовто блакитних і червоних прапорах.

-"При чім тут червоні прапори?" запитую одного з розпорядчиків, п. Кульчицького.

-"Як же Ви не розумієте?" відповідає він мені з деяким призирством партійного соціяліста до позапартійної людини-"як Ви не можете зрозуміти, що ми переживаємо революційні часи, а червоний кольор це ж символ революції".

"Що ми переживаємо революційні часи, то це зрозуміло кожному, але ж здається, що символ нашої теперішньої української революції є жовто блакитний прапор, во імя якого ми повстали проти трьохкольорового російського прапора, а не інтернаціональний черовний?"

-"А що з Вами говорити", напівжартовливо, напів сердючися, здвигає він плечима.

А може і це якось утруситься?.

Ввесь партер, всі червоні ~~\~\~\~\~~~ єдвабні фотелі обсіло воядтво-захисні кольори всіх відтінків-зелений, сірий, бронзовий, білі стрічки у лівого плеча.

Народу все більшає і більшає.

Сяють кришталеві великі люстри.

Оркестра вже на місці, ~~\~\~\~\~~~ підиймається з тиха завіса, на коні вишиковано величезного хора.

Вельмишановний Пане Добродію!

У відповідь на Вашого цінного листа з дня 28.грудня ф подаємо декілька наших завваг з листа писаного ще дня 27.VIII.28.до нас і про які то завваги запитуєте.Там згадано,що годитеся на друковання споминів в цілости та що не хотілиби друкувати цих фраґментів ,які ще не мають десятилітної давности.

Ми погоджуємося на ці умови,бо і так поданий Вами зміс виявляє певну цілість,без огляду на це,в якому місці і на якій добі вона кінчиться і чи увійщлиби до них ще всякі диплььоматичні місії чи ні.Умови наші на разі такі як для всіх:за спомини платимо по 6 дол. амер. від аркуша нашого формату.Авторських примірників безплатно даємо IO до 25 примірників.

По одержанню повного скрипту спишемо умову і Вам перешлемо до підпису.

Очікуючи скорої присилки рукопису остаємо

з поважанням

Львів,дня 4.січня 1930.

71

Високоповажаний Пане Меценасе!

У відповідь на запит ВП.п.Меценаса відносно споминів п
відомляємо,що ми радо покористуємося ними та видамо як що вони
можливі для теперішної цензури -зокрема такої цензури,якою в на
являється для нашого видавництва.Такі спомини та ще з під пе а
ВП.п.Меценаса малиби для нас окрему вартість,бо це спомини пр
запілля і адміністрацію держ.тодішних часів,а цеї теми ще ніхто
торкав.

Що до другої справи -На уходах-ми з технічних причин н
моглиб користати з нагоди,бо накладня,яка видала І.том робилаби
нам труднощі в набуванню тієї книжки.Ще загалом не було випадку
аби якесь видавництво друкуючи дальші частини не мало клопотів
ганини з попереднім видавцем і з того приводу не потерпіло.Звич
но це тільки перший тоді користає,бо річ ясна має готову реклям
а друга книжка потягає за собою першу ,яку скорійше купують.

З належною пошаною та побажанням Веселих Свят і щас
вого Нового Року

Львів,дня 4.січня 1930.

До Галагана

Вельмишановний Добродію!

У відповідь на Вашого цінного листа з дня 28/XII 192? подаємо декілька Ваших завваг з листа писаного ще 27.VIII 1928 до нас і про які то завваги запитуєте. Там згадано, що годиться на друкування споминів в цілости та що не хотіли б друкувати тих фрагментів, які ще не мають десятилітньої давности.

Ми погоджуємося на ті умови, бо і так поданий Вами зміст виявляє повну цілість, без огляду на це в якому місці і на якій добі вони кінчилися б і чи увійшли б до них ще деякі дипломатичні місії чи ні. Умови наші наразі такі для всіх: за спомини платимо по 6 дол. ам. від аркуша нашого формату.

Для Авторських примірників безплатно даємо від 10 до 25 залежно скільки вимагає автор.

Дожидаючи можливо скрипту

Остаємо з належною пошаною

. . . . . .

До Др. Чайківського в Коломиї

Високоповажаний Пане Меценасе!

~~Посилку одержали~~ У відповідь на запит Ви. п. Меценаса відносно споминів повідомляємо, що ми радо покористуємося ними та видамо так що вони можливі для теперішньої цензури — зокрема в такої цензури якою вона являється для нашого Видавництва. Такі спомини та ще з під пера Вп. Меценаса мали би окрему для нас вартість, бо це спомини про Г. Зв. Заділля і адміністрацію держ. [illegible] часів а до цеї теми ще ніхто не торкав.

Що до другої справи — „На уходах" ми з технічних причин не могли б [illegible] на годі, бо накладня, яка видала I том робила б нам труднощі в випусканню тої книжки. Зі ще загалом не було випадку, аби якесь видавництво друкуючи дальші частини не мало клопотів і тяганини з попереднім видавцем і з того приводу ми боїмося. Звичайно це тільки перший тоді користає, бо він ясна має готову рекляму, а друга книжка потягає за собою першу, яку скоріше купують.

З належною пошаною та побажанням Веселих Свят і щасливого нового Року

. . . . . .

Відписано 2/II 1930 73

До Видавничої кооперативи „Червона Калина"
у Львові.

Вельмишановні Панове!

Ваш лист з дня 17.XII.29. в справі друку моїх споминів я одержав.

У попередньому своєму листі з дня 27.X.28. Ви писали, що справа ця мала бути поладнана протягом кількох днів, про що Ви обіцяли мене негайно повідомити. Не одержуючи довший час повідомлення від Вас, я думав, що та справа взагалі вирішена була негативно. Через те я заховав скрипт своїх споминів так, як вони були написані, і жадних змін чи виправлень не робив, бо вважав, що справа їх друку не є актуальною.

Таким чином скрипт (писаний рукою оригінал) я можу вислати Вам у такому стані, в якому він є тепер, коли Ви його побажаєте. Хоч сам я не маю повного вдоволення зі свого писання, але переробляти того не буду. Коли-б при ближчому ознайомленні мої спомини Вам не сподобались, то Ви скрипт мені звернете.

Щодо формату, то вважаю це справою Вашої компетенції. Мені особисто формат Ваших видань подобається.

Якщо відповідно до своєї дотеперішньої практики Ви схотіли-б ~~вро~~ видати мої спомини з пор-

правом автора, то про це я просив-би заздалегідь мені написати. У мене збереглась моя фотографічна картка в уніформі Богданівського полку. Коли-б Ви хотіли надрукувати цей образ, то мені довелось би дати його репродукувати. Також й щодо фотографії з часу мого головування в Дипльоматичній місії УНР у Будапешті.

Відносно гонорару, сподіваюсь, у нас прийде до порозуміння. Думаю, що Ви маєте певну фіксовану пересічну норму гонорару за друкований нормальний аркуш споминів і що цю висоту гонорару могли-б признати й мені. Я просив-би Вас не відмовити сповістити мене, який власне гонорар і які умови його заплачення Ви могли-б мені пропонувати. При тому я числю на певну кількість безплатних авторських примірників, які зобовязуюсь, звичайно, за гроші не продавати.

Просив-би Вас, коли будете мені відповідати, написати, які завваги, подані мною в листі з дня 27.VIII.28, Ви приймаєте до відома і з ними погоджуєтесь, бо через давність часу я вже їх докладно не пригадую, а хотів-би це точно знати, щоб уникнути якогось непорозуміння.

Наприкінці прошу ще сповістити, чи міг-би я стати членом Вашої кооперативи і як би це можна було полагодити, коли Ваш статут це дозволяє.

З правдивою пошаною

М. Галаган.

Прага, 28.XII.29.

Smíchov. Malvazinka, 1640.

485

74

17.грудня 9.

Вельмишановний Пане Добродію!

Минув рік тому,як ми відписали на Вашого листа в справі Ваших споминів.В листі тому згадали ми,що с/ мини ми радо видрукуємо у свій час,значиться коли во прийдуть на чергу.Саме тепер наближається час коли можемо їх здати до друку.Просимо ласкаво відповісти негайно коли можемо надіятися надіслання скрипту та ти свої умови відносно гонорару.Ми друкувалиб Ваші сі мини в форматі наших видань - Спомини ґен.Петрова чи хевича.

Всі завваги подані Вами в листі з дня 27.8.19 приймаємо до відома тахирийиаки погоджуємося з ними.

З пошаною

75

Прага, 27. VIII. 1928.

До видавництва „Червона Калина"

у Львові.

Вельмишановні Панове!

За порадою своїх приятелів звертаюсь до Вас з пропозицією надрукувати частину моїх спогадів. Ця частина обнимає спогади від кінця 1880х років до 1918 р. включно, ц.т. в неї входять спогади з доби мого дитинства, юнацтва й активної участи в українському громадсько-політичному житті. Я сам знаю, що не всі части моїх спогадів представляються однаково інтересними, коли взагалі мої спогади можна було-б уважати за такі, які можуть бути інтересними з погляду Вашого шановного видавництва. Одначе я уважаю за свій обовязок зазначити згори, що міг-би згодитись на опублікування своїх „Фрагментів спогадів" лише при тій умові, коли-б хто захотів їх надрукувати повністю, бо я розглядаю їх як певну цілість, яка в своїй сукупності є свого рода „людський документ".

Тимчасом я згодився-би на публікування лише спогадів про мою участь у подіях, які мають десятилітню давність (Дипломатична місія У.Н.Р. в Румунії, Гетьманщина й повалення гетьмана). У крайньому випадкові міг-би ще згодитись і на опублікування спогадів про Дипломатичну Місію У.Н.Р. в Угорщині в 1919–20 р.р., хоч це для мене не було-б бажаним. Ці останні, разом з иншими, краще, на мою думку, опублікувати пізніше.

Частина спогадів, які пропоную Вам до друку, представляє собою матеріял, написаний оцим моїм письмом на 325 сторінках (з одного боку) паперу оцього формату. Думаю, що це була-б книжка приблизно 22 аркуші форматом „Берестейський Мир". Розуміється, ви захочете мати рукопис. Було-б дуже бажаним, щоб перед тим, як я мав-би Вам посилати рукопис, хтось із тутешніх людей (професорів, публіцистів, видавців і т.д.) з Вашого доручення познайомився ближче з характером

моїх спогадів і дав-би Вам свій висновок щодо їх цінности (чи навпаки безцінности). Це для мене бажано з тої причини, що копії рукопису я не маю, а оригінал не хотів-би без необхідности посилати до Львова.

В разі Вашої принціпової згоди взяти до друку мої спогади, чи навпаки в разі рішення мого пропозицію відхилити, ласкаво прошу не відмовити про те мене повідомити на адресу, подану нижче.

З правдивою пошаною М. Галаган.

Адреса: Praha. Smichov. Malvazinka, 1640.
M. Galagan.

„Фрагменти спогадів" – Зміст:

326

Витяг із передмови:

„..... Я не ставив своєю метою давати оцінку чи характеристику цілих періодів або окремих моментів із історії укр. визв. руху.... У своїх спогадах я тільки зафіксував головні свої враження й переживання, деякі факти й епізоди – иноді навіть дрібні – із своєї минулої діяльности або події й явища, учасником чи свідком яких мені особисто довелось бути свого часу. Я старався їх переказати по змозі більш об'єктивно....."

М. Г.

Преса

Показчиком духової культури нашого села є книжка і преса. Про стан бібліотек в Белзчині було подано вище. Може більше ніж книжкою, зацікавлене село своєю пресою. Свідчить про це поданий спис української преси, що 1938 р. йшла на села Белзчини. Після заподань поодиноких редакцій в Белзчину йшло 3.550 штук примірників різної української преси. Є це кругло 10 штук часописів на 100 мешканців.

Із зіставлення поодиноких видавництв видно, що найбільше йде в Белзчину політичної преси – 27% всіх видавництв. На другім місці стоїть релігійна преса – 25%. Господарська і кооперативна преса заступлена в 20% в порівнянні зі всею пресою в Белзчині. Треба підчеркнути, що нема ще зрозуміння для сільсько-господарської преси в чисто хліборобськім районі. Лише 169 шт. ~~[illegible]~~ газети Сільського Господаря йде в Белзчину. Уважаю, що це число рішуче за мале і наші хлібороби повинні бути менче зарозумілі на свої знання хліборобства. Тим більше, що ніхто з них не має теоретичного хліборобського образовання.

Останніми часами зачинає пробивати собі дорогу на село жіноча преса. Є це

дуже корисний обмін. Наше жіноцтво в масі дуже зацофане і часто ~~стояло на перешкоді~~ було перешкодою своїм чоловікам в суспільній праці. Як би ми мали розумне і освічене жіноцтво, то всяка праця на культурнім, освітнім і господарськім відтинку мала би більші і тривалішi осяги.

Населення Белзчини інтересується і науковою періодичною літературою. Тих видань дістає Белзчина 332 штук.

Дуже відрадним явищем є поважне поширення преси для молоді, а саме 181 штук для молоді і 398 штук для дітей, що дає разом 16% всеї преси в Белзчині.

З гумористичної преси іде 42 ~~шт~~ примірників. Є це за мало, але причина мабуть та, що ~~в ній не~~ дієві особи в більшості це львівські типи, котрих провінція мало, або зовсім не знає. Село має свій гумор і своїх типів і цікаво передає собі той гумор устно.

Періодична преса в Бельгії 1938 р.

	Назва	Почта: Бельг.	Варшава	Бари	Жера-чик	Лецуа	Разом
Політична преса	Діло	6	1	–	2	–	9
	Укр. Вісти	1	–	–	–	1	2
	Новий час	87	17	19	12	13	148
	Нове Село	41	7	16	23	13	100
	Батьківщина	18	5	4	4	–	31
	Нова Заря	1	–	–	–	–	1
	Правда	6	2	2	3	1	14
	Свобода	6	5	2	3	–	16
	Гром. Голос	17	–	3	3	–	23
	Неділя	12	4	4	5	4	29
	Голос	12	2	6	–	6	26
	Нар. Справа	198	48	39	82	63	430
	Наш Прапор	46	15	12	18	14	105
		451	106	108	155	114	934
Господарська і кооп.	Сільс. Господар	162	–	–	5	2	169
	Практ. Садівн.	1	–	–	1	–	2
	Укр. Пасічник	3	–	–	3	1	7
	Госп. Кооп. Час.	28	1	3	6	2	40
	Кооп. Родина	425	2	–	25	1	453
	" Республ.	4	–	–	1	–	5
	" Молочарство	30	–	–	–	–	30
	Торг. і Промисл.	2	1	–	–	–	3
		655	4	3	41	6	709
Релігійне	Христос н. Спас.	118	72	3	63	–	256
	Місіонар	309	41	47	173	59	629
		427	113	50	236	59	885
Жіноча	Українка	4	1	–	1	–	6
	Жін. Голос	10	–	1	–	–	11
	" Доля	16	–	1	28	4	49
	Жінка	3	–	–	–	–	3
		33	1	2	29	4	69
Літературно-наукова	Назустріч	1	–	–	1	–	2
	Літ. н. Камени	–	–	–	–	2	2
	Самоосвітник	15	13	29	17	10	84
	Дешева книжка	17	5	17	15	14	68
	Життя і Знання	10	1	–	5	1	17
	Просвіта	21	7	4	5	–	37
	Міс. кн. Просв.	32	6	4	10	1	53
	Кварт. " "	23	6	2	6	1	38
	Самоосвіта	4	–	2	1	1	8
	Дзвони	1	–	–	–	–	1
	Рідна школа	2	3	2	6	5	18
	Плуговик	4	–	–	–	–	4
		130	41	60	66	35	332

	Назва	Почта: Бельг.	Варшава	Бельгр.	~~[illegible]~~	Лецуа	Разом
Для молоді	Дорога	–	1	1	3	1	6
	Молодняк	8	1	7	–	2	18
	Малі друзі	6	1	4	3	2	16
	Укр. юнацтво	63	35	1	6	1	106
	Каменярі	1	–	–	–	–	1
	Вісти з Лугу	1	1	–	–	–	2
	Хл. Молодь	30	–	–	1	1	32
		109	39	13	13	7	181
Для дітей	Світ Дитини	12	5	4	5	2	28
	Дзвіночок	241	37	23	28	41	370
		253	42	27	33	43	398
Гумор.	Комар	14	8	8	5	7	42

Зіставлення:

Політ. Преса	451	106	108	155	114	934	27
Госп. і кооп.	655	4	3	41	6	709	20
Релігійна	427	113	50	236	59	885	15
Жіноча	33	1	2	29	4	69	2
Літер.-наук.	130	41	60	66	35	332	9
Для молоді	109	39	13	13	7	181	5
" дітей	253	42	27	33	43	398	11
Гумористична	14	8	8	5	7	42	1
	2072	354	271	578	275	3550	

Тернопіль 4/XII. 29.

До Хвальної Редакції

„Літопис Червоної Калини“

у Львові!

Як що подібні нариси та спомини будете могли поміщувати у Вашому шановному журналі – то прошу в найближчому числі в [illegible] редакції під В. Б. Тернопіль, мене повідомити –

З правдивим пошанням

Васил Б[illegible].

Č. S. R. 80

25/XII 929 р.

Řeporyje u Prahy
č 463

До Вп. Управа видавничої кооперативи
„Червона Калина" в Львові

Шановні Панове!

1) Цім стверджую одержання при Вашому листі з дня 14/XII 50 (пятидесяти) злотих польских а примені г 784 – 15 доларів Ста. Шт.

Дуже дякую за Вашу охотність і за виконання Вашої обіцянки а мого прохання.

Одержання грошей, як раз тепер, у час коли у мене гострої „економичної кризи" визволило мене від богатьох і богатьох турбот і неприємностей, до втрати помешкання включно.

2) Дуже дякую „Літопису" за уміщення, хоч і без повідомлення мене, моєї казки „З Великого Лугу", яка під моїм псевдонимом „Всеволод Ясюченко" уміщена була як у „Світі Дитини" так і під назвою „Характерницька Скеля" у Волинської „Свободі". Шкода лише що шановна Редакція „Літопису" опустила те, що власне є змістом казки а також і змістом Гордієнковців; от ті „загородні характерники" от той шлях до характерництва" який був і в „Світі Дитини" і в „Свободі" та без яких казка – викалічена.

Ця казка є лише одна з 16 оповідань і казок того же типу, яких розкидано по ріжним часописам журналам і календарям, та які могли би були утворити збірку яка під назвою бодай „Казки-бувальщина" належно малюнками ілюстрована, могла би знайти збут. *1)

3) Я не гадав, приготовляючи перший фрагмент з війни 1708 - 1711 років, про можливість видання цих дослідів окремою книжкою, от чому цей перший фрагмент, який охоплює чини Запорожців під орудою Кошового отамана Костя Гордієнка-Головка в період з 2 березня 1709 р по 14 квітня 1709 р обробляється мною лише як окрема стаття до „Літопису".

Надалі, коли Шановна Редакція Літопису" евентуально Управа „Червоної Калини" знайдуть, що подібна цей першої статті" обробка, знайдуть ширший збут і зацікавлять ширші кола, я обробляти[?] мою готову вже, але суто

*1) Матеріалу казок і оповідань буде на 1½ ар. друку за які я не вимагав би великого гонорару хоч все було друковано – дивренно[?]

військову працю: „Операції Гетьмана Богдана Хмельницького в 1648 - 1649 роках" у формі ширшому загалові цікаву та приступну, все так щоби вона могла бути і матеріалом для Літопису і видана окремої книжкою так на 1½ арк. друку, але обов'язково з багатьма - коло 14-ти ілюстраційними схемами.

От це незабаром вишлю як першу спробу свій перший фрагмент, якого оцінку з боку цікавости для ширшого, не дуже наукового загалу, щиро чекаю від Шановних панів з „Червоної Калини".

4) „Що до Лексікону" то можу лишень подякувати за Вашу „пропозицію, але в інтересах справи, треба буде провести „колегіальну перевірку" поданих мною даних, щоби критично дуже нічого не було би упущено. Я тутки працюватиму по архівних даних двох наших музеїв „Чеського Музею Отбою" (визвольної боротьби) та „Русского Заграничного Архиву" в якому на жаль є дуже багато Українських вельми цінних документів, проданих туди нашими так. „сватками".

Напруженість і швидкість цієї моєї праці буде на жаль і залежати від матеріальних умов а саме того скільки часу відбере мені еміграційна боротьба за кавалок „насущного".

Щоби „хоч будь як розподілити свій час хотів би знати хоч приблизно термін кінця праці.

5) Прошу не відмовити також повідомити чи задача „Лексикон" обмежиться лишень подіями військовими „з часів нашої останньої боротьби, чи подіями з Української військової історії, чи подіями з історії Всесвіту?

В якій мірі бажано використання „Військового Лексикону" який видано було в 1910 - 14 роках Російським Генштабом під назвою „Русский Военно Енциклопедический Словарь" чи „Русская Военная Енциклопедія", та чи має Редакція „[illegible]" про „Военну Енциклопедію" під руками „в ній є чи мало даних про „Слободские полки" „Запорожских казаков" і т.д.

Щоби бути зрозумілішим наведу приклад: Під літеру Г - Гордієнко Кость виступивши з запорожцями в 1709 р. в березні проти москви захопив по шляху московські форпости над Орелі та Самарі біля Переволочну та розбив московського ген. Рене у Соколках 12/IV

3

підставивши тим під загрозу все становище Московської армії царя Петра I прийшов до Шведського короля Карла XII під Полтаву 25 тис. війська, а це становило коло 40% сил цілих Шведо-Українських військ, – відступив по Полтавському погромі до Туреччини де мав уділ на редагуванні конституції Гетьмана Орлика, умер на віки похований над Базовлуком.

Примітка М. – Мініх – Генерал – командував виправою Російських військ під Очаків у ? році; в складі його відділів були Запорожці – про яких писав Ген. Манштейн в своїх листах до Ген. Ласі –

Прим. Л. – Ласі – Генерал вів виправу на Крим в складі якої були Харківські та Сумські слобідські полки – ся чини ...... і т. д.

6) До цього залучаю рукопис опис відзнак моєї Дружини.

7) Дуже дякую за повідомлення про друк III частини моїх спомин(ів) які мали би закінчитися днем 14 грудня 1918 року.

Закінчивши цю ділову частину мого листа прошу Шановних Панів і товаришів по співпраці в „Червоній Калині" прийняти мої найщиріші побажання до наближаючогося Нового Року.

Хай цей новий 13 рік по початку Масової визвольної боротьби Українського народу та 16 по початку збройної боротьби У.С.С. не буде для нас гіршим за минувші. Для нас, а вірніше для Нас, хто вірить у те що ми – „Тую Червону Калину підіймемо а ми нашу славну Україну визволимо!"

Вітаю всіх –

Хай щастить!

З правдивою пошаною до Вас

В. Петрів

P.S.

8) Мені дуже приємно рішення редакції „Літопису" умістити на своїх шпальтах змалювання „Формування військових частин на Україні". Це є такий історичний матеріал, який ледве хто зможе більше менше повно подати, а який шкода загубити не закріпивши друком і не викликавши критики та насвітлювання з боку інших активних учасників боротьби та формувань, щоб зберегти та закріпити багато для історії війська.

В. Пе.

2. XII. 1929.

До

Хвальної Редакції місячника

„Літопис Червоної Калини",

у Львові

Надсилаю „Рефлексії". Трудно знайти іншу назву, бо є це до певної міри критичний нарис, але в ньому я подаю деякі засадничі думки, які рівночасно висвітлюють деякі факти.

Прошу ласкаво Хвальну Редакцію узглядити такі побажання мої:
1) не скорочувати і 2) подати його псевдонімом.
Оскільки Редакція не вважала би можливим видрукувати „Рефлексії", то прошу за мій рахунок мені їх звернути.

Перед 6 тижнями надіслав я свої спогади з часу повстання проти Скоропадського на Харківщині, але їх не видруковано. Просив ласкаво листом з дня 31.X. про відповідь, але дотепер не одержав. Може не дістала Редакція? Прошу ласкаво о справку й відповідь. Тоді витлумачуваюсь відносно псевдоніму.

З щирим поважанням:

Б. Шат[illegible]

1. 425/32.

84

Львів, дня 13 липня 1932.

Високоповажаний пане!

Т. Постолюк на відпустці і я відписую на Вашу листівку до нього з 9 ц. м.-

Отож в справі рукопису не можу сказати Вам нічого бо і ред. Лепкий виїхав зі Львова, а перед виїздом для забезпеки всі рукописи позамикав на чотири замки.- Про друк ми і не говорили/, бо вже сьомий місяць не друкуємо нічого, а здається, що і до кінця року не зможемо взагалі нічого видати. Весь час присвячуємо на стягання величезних довгів наших членів, а головно на приєднування нових членів, то є нових покупнів книжки. Якщо ця акція піде сяк-так, то почнемо на ново. Якщо слабо, то обмежимо працю до мінімум.-

Ред. Лепкий повинен приїхати перед кінцем місяця на кілька днів у Львові, а тоді я візьму від нього рукопис і вишлю Вам.-

З правдивою пошаною

Репродукція забороняеться.

Український артист-маляр Амвросій Ждаха.

Малюнки до українських народніх пісень.

Peintre Oucraïnien Amvrosij Jdaha.

Illustrations aux chants populaires oucraïniens.

П

Місц

Хвальне Видавництво!
Прохаю о ласкаве повідомлення
що долю моєго нарису „Укр-пол. війна 1918-1919"
за повідомлення за заздалегідь
щиро дякую
З глибоким поважанням
Осип Ну...

P. T.

85

Wydawnictwo
„Czerwona Kalyna"
Lwiw-Lwów
Pidwalla 7/III.
Polen

8.

Ой за-пив- ко- -зак. за-пив
Ой, запів козак

Хвальна Редакціє!

На заклик в ч. 3 (за березень) „Літ. Чер. К.", посилаю три нариси. Як, що були б відходящі – прошу помістити їх в Календарі-Альманаху під поданим псевдонімом, або під першими буквами правдивого імени і назвиська.

Рівночасно залучую значок на ласкаву відповідь, чи будуть поміщені.

Ласкаві заувага Хвальної Редакції, що до цих нарисів прийму з великою подякою.

Остаюсь з поважанням
Гриньовський Зеновій
Коломия
Крашевського 15.

1. Криваві сліди.

Є. Хижерний

Червоніло заходяче сонце. Яркою червенню заливало столочене збіжа. Кровю багрило вершини дерев. Ліс обвивсь темними тінями і шумів незвичайним шумом.

Полями продирались сірьвотки:

Одна, дві... десять... сотки. Підбігали, падали, вставали й знова бігли дальше.

А вогненні лучі сонця лизали лискучу сталь...

І ліс зашумів дивним шумом і тарахкотінням:

— Трах... тарах... так... так... тррр...

Затівкали дивним шумом, дрібно-ніжними голосами оло=вяні воробчики:

— Пів... пів... пів... пах...

А сірі звірюки з за ліса:

— Гаууу-у-у-гух!

І дрібним горошком гомін по столоченому полю покотився. Відбився від узгіря. Зашелестів хащами, знявся під синє небо й полинув далеко-широко.

Тіні зривались:

— „Слава!" — лунало полями...

Підбігали, падали, підносились, знова падали і — вже більше не підносились...

А поля, червоніли заходячим сонцем і кровю...

— — — — —

Жалібно свищуть придорожні, телеграфічні дроти. Небо, продертим рядном сіє дрібненький дощ. Розмоклими дорогами скриплять не мазані вози, тарахкотять гармати, сопуть вигнуті в дугу худі, вимарнілі коні-шкелети.

Й люде — шкелети...

З калюжі в калюжу босими, кривавими ногами:

— Хляп, хлап... хляп...

Осінній вітер роздирає останки пошарпаних одностроїв. Холодними руками обмацує жовто-бронзову скіру на сухих кістках. Морозить збайлу душу. З запалих очей витискає сльози.

А над полями пливе в мряці страхітне марево клацаючи ненаситними зубами...

І придорожні дроти жалібно свищуть—свищуть;

Похоронний марш...

Сонце скотилось за тоненьку смужку гір, що синіють ген-ген на обрію. На небі заіскрились зорі, заморгали, замерехтіли.

Одна, дві... тисячі... мільйони...

Глуха тьма.

На землі іскрить перлами-самоцвітом сніжок. Десь тільки сухо тріске галузка від морозу. Пролетить заблуканий подмух вітру. Здрігнеться на гільці промерзлий птах і — знова тьма.

Святочна тьма — святого вечора...

І нагло:

На білім тлі замайоріли тіни. Заскрипів сніг. Понісся сухий скрип й дорогою покотилась валка:

Вози, коні, люде...

Окутана сріблом місяця, серпанком туману, плахтою болю, терпіння й зітхань, котиться валка-каравана живих трупів — по білій пустині.

Тихо, сумно, пригнітаючо...

І тільки в ряди-годи охриплий голос:

— Іване, а знаєш, що сьогодні за вечір?

— ?

— Іване! — Друзі поможіть...

Й валка-каравана задержується хвилю й — рушає дальше, а при шляху на білій, пухкій постелі — темною плямою Іван...

-/-

Глуха тиша.

Десь тільки сухо трісне галузка від морозу. Пролетить заблуканий подмух вітру. Здрігнеться на гіллці примерзлий птах й — знова тиша...

Тільки ген поза обрій ховається валка-каравана, а за нею вздовж шляху сліди. Криваві сліди, темними плямами на білім снігу...

Одна, дві... сотки... тисячі... по довгих, білих шляхах розлогої України...

---

2. ...Ярої пшенички золотистий лан...

Мов море золоте...

А вітер колосками хвилі збиває — гуркотом по морю. Колише, колише, то сюди - то туди. Від краю до краю. Золотим морем пшеничка.

Ярої пшенички...

Широкими, розлогими, подільськими ланами. Гейби золото розсівав кругом. Ген аж під облаки сині. Гейби й там хотів засіяти... Гейби сонцю самому хотів кинути жмінку, як дарунок українських, розлогих піль...

Золоте колосся й — синє небо.

І доріжка — поясом лежить...

(Хтось йдучи поміж пшеничними ланами, пояс ненароком загубив. Сірий пояс. —)

На доріжці — однострої синіють. І мигтить збруя на сонці. І дзвенить... Ген, ген, поміж ланами ярої пшенички. Понад колосками, на доріжці. Тільки шапки синіють:

Шапки — мазепинки...

І пісня несеться ланами:

./.

„Гей у полі ярої пшенички золотистий лан,
„Розпочали Стрільці Добровольці з ворогами тан!..

Мов срібні дзвіночки.

По сірій, пильній доріжці, золотистих ланах, під синє небо...

А над головами шумлять прапори:
Колоски з небом злиті...
Прапори! —

Золоті — як яра пшениця, сині — як небо над нею.

Під шапками — очі іскрять, горячковими вогниками завзяття. Жаждою борби... побіди... волі...

То чорні терном — то небом сині.

А вогонь в них один...

І обличча темні, осмалені; вітром, сонцем, трудами. Молоденькі обличча — дітючі... смішно-грізні, поважні...

Смішно-грізні й — певні.

А уста, горячкою спечені — своє:

„А ми тую ярою пшеничку ізберемо,
„А ми нашу славну Україну, гей! гей! розвеселимо!..

Розвеселимо!..

З'оремо поля гранатами, засіємо шрапнелями. Звогочимо своїми кістками молоденькими та зросимо кровцею горячою...

І йдуть...

Золоті колоски хвилюють. Мріє синє небо. Котиться туман доріжкою. Шумлять-повівають на вітрі прапори. Блистить збруя на сонці. Синіють однострої й шапки-мазепинки — а під ними очі іскрять...

І пісня ллється:

„Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
„То прославить по всій Україні; Січових Стрільців...

—·—

А вітер, слова на крильця свої підіймає й несе дале-ко-широко пшеничними ланами. Гомоном відбиває від синяви неба, по верхах Карпат, Кавказу, по хвилях Чорного Моря. На села й міста кидає. Під хату й під пала-ту. Своїм й чужим голосить:

—Прославить!..

---

3. **Женці.**

Було літо.

Поміж розлогими, подільськими ланами стелилась кру-та доріжка. Золотоїсканим кипінням хитались стиглі збіжжя нагинаючи свої повні колоски. Вітер тихо шепотів давню пісню — спогади сумних літ...

А доріжка, вкрита мягким пилом вилась поміж ла-нами до синіх хвиль річки —

нещасної річки...

Йшов чорними, порепаними стопами, а на згорбле-них плечах, прикритих драною сорочкою ніс косу — як колись кріс. Очі глядіти в далечінь, а стопи лишали в порохі сліди.

Богато, богато їх — слідів отцих.

Сліди женців, що вертали зі жнив до своїх хат...

І дванайцять літ взад, були сліди.

На цій доріжці.

Богато, богато слідів... Кровавих слідів...

Доріжкою на схід — в літному порохі... посеред золо-тистих ланів...

Сліди Женців, що ~~[illegible]~~ ставившись жнивам, вертали посе...

лявши сумно голови до — несвоїх хат...

Знова на жниво... Криваве жниво...

На плечах вищерблені серпи — кріси, штики. —

Ноги в поросі лишають сліди — криваві сліди...

А перед ними лента нещасної річки...

А на річці, мости дерев'яні скриплять сумним пращальним скрипінням, пращаючи нещасних женців в далеку путь і — горять за ними, граничним вогнем...

Мости згоріли.

Та на згарищах будуть нові; з заліза, каміння, криці. І мостами вернуть Женці з новими, гострими серпами і виполовши кукіль, вижнуть збіжжя і на стернях зароїться копи. А струджені Женці сплетуть вінок із золотих колосків, перев'яжуть синьою, як небо стяжкою і вложуть на голову господаря — вільного власника ланів.

Вінок той із золотих колосків — перев'язаний синьою стяжкою...

Женці-оті...

9. 7. 1932

93

Вп. Шановний Пане Директоре!

На мої листи з 15 травня і 21 червня не одержав жадної відповіди; до тепер не знаю що діється з моїм нарисом укр.-пол. війни 1918/19 рр. Може бути, що він для Львівського Видав. не підходить, то в такому випадку прохаю про це звідомити мого брата, управителя школи в Літині ([illegible] почта Меденичі (Меденіче) а він вишле потрібні на зворот рукопису гроші. Манускрипт, в случаю коли б Черв. Калина не могла друкувати моєї праці, прошу вислати поручено як Druck. (Тут в Німеччині висилається рукописи як Geschäftspapiere і вони коштують як друки). Бо як лист – дуже за великі кошта. Рівночасно прошу мене повідомити про відсилку.

З правдивим пошанням

[illegible]

Absender: Josef Dumin

Wohnort: Königsberg Pr.

(auch Zustell- oder Leitpostamt) Georgstraße 11

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk od. Postschließfachnummer

Wielmożny Pan

Petro Postolićuk

dyrektor Wyd. „Czerwona Kalyna"

in Lwiw - Lwów

ul. Pidwalla 7/III

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk

Polen

(5. 31) C 154

94

24/VI. 32.
Острів.

Шановний
п. Редакторе!

Ви обіцяли до кінчення повідомити мене про судьбу мого манускрипту – „На життєвому шляху". Але ось уже минула неділя, а від Вас я не одержую вістки. Будь ласка, пане редакторе,

повідомили ме-
не, чи переглянув-
ли мій манускрипт
і коли переглянув-
ли, то висловте
Вашу думку про
нього. Чи буде
він надрукова-
ний?

З пошаною
АКалінєвський

29. [illegible]

[illegible]

23

Соланський Володимир - Перемишль, Комарова Єв. - Пустомити,
Марія Павлино - Львів, Кульчук Дона - Блудники, Тиньковська
Рогатин, Таранько Софія - Львів, Мацькевич Моніка -
Галич, Маслак Марія - Галич, Ткачкевич Олена - Галич
о. Іван Литвиневський - Ланчин, Бобій Микола - Ворошківці;
Подолян Агафія - Слобідка Болехов. Старчевський Микола
Станиславів, Зелінська Олена - Бучач, Півторак Петро
Заліщики, Гобра Анна - Підгородці, Вересова Ольга -
Пуків, Курпіта Дмитро - Княгиничі, Студецька Ката-
рина - Теребовля, Фельд Хаїм - Соколівка,
Др. Левицький Роман - Львів, Швейка Юрій - Броди, Крум-
мин Олімпія - Завалів, Сеньків Пелагія - Коломия,
Буцманюк Іван - Львів, Угрин Федір - Красноставці;
Воданий М. - Тернопіль, Голубович Ядвига - Львів,
Волошин Юрій - Коломия, Кисілевський Дмитро -
Надвірна, Водана Марія - Тернопіль, Кобринська
Марія - Дрогобич, Грецук Анастазія - Мриців,
Дзельницький Алоїзій - Конюшки хірург. Федунок
Марія - Руда, Теліга Катерина - Бібрка, проф. Будка
Никита - Львів, Шенгалюгерова Станіслава - Станиславів,
Федорків Зенон - Золочів, Бодьова Ольга - Перемишль,
Головінський Іван - Підгайці, Гасперьцу Євгенія - Львів,
Фримитович Ірма - Львів, Кемерисовка Анна - Львів,
Косевич Роман - Бібків, інж. Мудрак Юліан - Львів,

Журовська Олімпія - Львів, інж. Цогли - Сколе, Кобів Агрипина - Львів, Лозівська Марія - Тарців, Лукіянович Ієроніма - Львів, Лішкевич Теофіль - Отвоцк коло Варшави, о. Ісаїв Іван - Кросівці; Тигусь Марія - Торуч, Мельновський Станіслав - Перемишляни, Сорока Михайлина - Рогатин, Гладирчук Марія - Тарців ред. Піскор Станіслав - Варшава, Жулинська Людвіка - Самбір, Себанович Февронія - Тишівці.

Karolina Kossowa
Brzeżany
(w domu spadkobierców
śp. Rojewskich)

Хвальне Видавництво!

Удаюся до Вас, щоби запропонувати Вам переклад творів „Spionage" і „Diplomatische Unterwelt" німецького письмен Берндорфа. Думаю, що познакомлення ся нашої публики з цими творами було би досить корисне а головно з „Dipl. Unt." За переклад грошей не хочу а тільки книжок. Крім цього, будьте ласкаві повідомити мене, чи Ви би годилися надрукувати нариси з визвольних

97

змагань нашого народу.

Семен Александрук і Д. Бордун написали мені, щоби я в справі перекладу покликався на них. Будьте ласкаві і дайте мені відповідь.

З поважанням
Ваш
Д. Кумпилевич Омелян

22. III. 932

Неполоківці на Буковині

98

Варшава 27.IV.32 р.

До

Видавництва „Червоної Калини"

у Львові.

У відповідь на лист Ваш з дня 16.IV 1932 р., маємо честь донести Вам, що Гурток „Спокій" з великою приємністю буде виконувати праці для „Червоної Калини".

Що до праць на теми баталістичні – Гурток „Спокій" знайде багато охочих серед своїх членів, які будуть працювати і солідно вив'яжуться з завдань малярських на теми баталістичні.

Кореспонденцію, разом з подачою умов конкурсів, просимо надсилати на адресу Голови Гуртка: „Warszawa Nowy Świat 21 m. 45 Piotr Megik".

З глибокою пошаною, за Управу Гуртка.

Гурток „Спокій" Управа

Голова — Петро Мегик

Секретар — Ясевич

99

Do

Wydawnictwa „Czerwona

Kalyna"

Lwów

Podwale 7. III.

PRZEGLĄD ... 1-15 MAJA 1932
TARGI-POZNAŃ

WARSZAWA 7
28 IV 32 20
C

PRZ...

Nadawca: Piotr Megik
Warszawa
Nowy S'wiat
21 m 45

100

Краків 29/XII 1929.

До

Видавничої Кооперативи

„Червона Калина"

у Львові

ВШП.

Отримав Вашого листа, журнал „Літопис" та гонорар за що красно дякую. Навзаєм перепрошую ВШП. що я погарячився й написав того листа, але то приписати нервам знищеним катаклізмами-війною.

Вітаю щиро вихід і народження „Літопису", треба тільки повести широку рекламу, бо цей матеріял мусить піти і лягти кожному на серце. Моя рада, щоби Редакція була обережна в заміщуванні тих артикулів, які не по духу, бо шкода через конфіскату подвійні а це може зразити читачів-вояків, бо і так матеріялу буде й буде мати, коли тільки завоює симпатію, що безумовно статися повинно тим більш, що шкіці і малюнки такого маляра як Л. Перфецького один баталіст і то сказав би геніяльного, бо його Поляки вже давно оцінили, тільки наші вартости не знають і не можуть дати.

Десь незабаром надішлю початок моїх спогадів, обнятих циклем „З пережитого" (від початку революції 27/II 1917. в Києві і т. д.)

Прошу ласково не відмовити мене задосить, коли остаточний термін кінчається, для надсилання матеріялу до календаря-альманаха.

З пошаною і до праці готовий слуга

Авксентій Богаєвський

б. Підполковник УНР.

Марущенко-Богданівська

101

14. VII - 32 р.

Шановні Панове,

Надсилаю при цьому для Вашого Альманаха „Ч. К." на р. 1933 уривок з своїх споминів, з книжки під назвою „Тринадцять років життя у Києві" (1917–1930 р.р.), що готую до друку.

Хай буде це уривок про щось радісне, на жаль то рідке в нашому недавньому минулому.

З правдивою пошаною

Г. Лазаревський

2. VII. 1932. Л.Ч.С.

102

Відписав 18/VII. Най присилає — може одну надрукуємо в Літописі. Що до видання рішимо пізніше

Вп. Редакції
Літописі Червоної Калини
у Львові.

Слухайте Братця!

Я виготовив Стрілецькі пісні на мішаний хор і радо з Вами зговорюся про видання. Думаю, що було б вказаним поміщувати в Літописі по одній пісні в числі, а відтак — маючи готові клиші — видати 12 разом (або по 6).

Кожна пісня буде на дві сторінки.
На мою думку пісні у Літописі збільшать покупців, — (чого Ви і ми ту собі бажаємо.)

Як можете за це мені присилати Ваші видання то добре, а як ні то хай моя праця буде скромним вкладом у спільне добро.

— Ви (Сторожове Кодло!) з думки мені не сходите. Слідкую за Вами і тішуся Вашою роботою.

Відпишіть мені скоро, відізвіться раз бодай на 10літ.

Здоровлю Вас
Ваш
Михась

P. S. перекажіть Терлухові, що я жду відповіди.

адреса:

M. Hayvoronsky
P. O. Box 98
Station D
New York, City
U. S. of A.

103

До

Видавництва „Червона Калина"

у Львові.

Одержав і перечитав книгу І. Борщака „Великий Мазепинець". Не буду висловлювати своєї думки що до цеї книги, бо з певністю не я перший і не я останній нею захоплювався, лише дозволю собі звернутися до В-ва з проханням видати й решту творів цього автора н. з. „Франція й Україна", себто перші три книги перед „Вел. Маз.", а також „Наполеон і Україна" та инші.

З великою подякою та пошаною
за сповнення вашого завдання
Видавництвом „Ч. К."

В. Коровицький

член В-ої К-ви „Ч. К."

м. Ковель
вул. Матіївська ч. 18.
8 березня 1932 р.

104

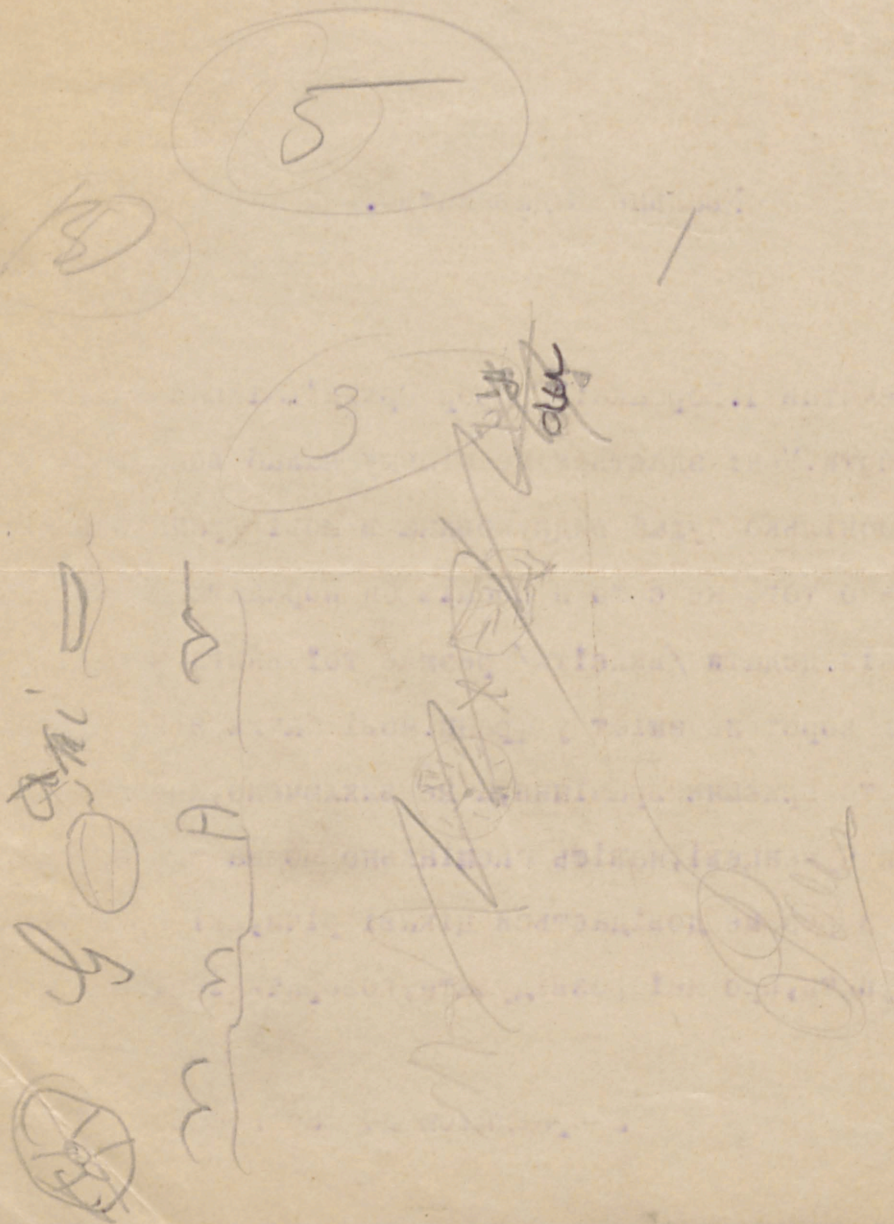
-7 III 1932

Хвальне Видавництво.

Я перечитав І.Борщака:"Григор Орлик".Дійсно книга першорядної вартости.Мені здається ще більшу малаб вона вартість і користь,оскілько булаб видрукована в мові французський.

Оскілько того не є то я посмів би порадити до тої книги в мові україн.додати /вклеїти/ резюме тої книги в мові французський.Такий короткий зміст у франц.мові бачив я на ліпших творах і робить то приємне враження,а не виключено,щоможе книжка попасти в руки чуженцеві,навіть спеціяльно можна так зробити, і чужинець з резюме довідається цікаві річи,які приневолять його книжку купити,про неї розвідувати,говорити і цікавитися нашею справою.

З правдивою до Вас пошаною

5
3

105

I. Львів, дня 17 серпня 1932.

Високоповажаний пан
Богдан Гройнюк, учитель
в Тренчанських Теплицях.-

Вашого листа з 14 цм. ми отримали і у відповідь на
нього маємо шану повідомити Вас, що від січня цр. ми
з причини кризи не видали вже ні одної нової книжки.
Наші члени довжні нам великі суми за давні видання, а
тому не можемо посилати їм нових, щоби це більше не зб
льшувалися. Тепер ми працюємо лише над стягненням на-
лежних нам грошей за давні видання і будемо це роби-
ти аж до того часу, поки більшість членів не сплатить
своїх довгів.- Як довго це буде тревати, годі предвиді-
ти, але зовсім певно до кінця року. Значить в тому ро-
ці нічого нового друкувати не будемо. А як почнемо дру
кувати, то маємо вже деякі праці приняті і Ваша, якщоб
навіть була принята до друку, не моглаб це зараз піти
до друку. Але рукопис просимо прислати, щоби редакція
могла його прочитати та оцінити. З правдивою пошаною

Polsko.

1

106

P. T.

4

6

„Czerwona Kałyna"

4

Lwów

Ruska № 3.

R
Trenčianske
Teplice
18

LWÓW 1

* 2 k. *

Тренчанські Теплиці
дня 14 VIII 1932.

До

Славного

видавництва

„Червона Калина"

у Львові

Підписаний отсим має шану запропонувати Вам видання друком, власний оригінальний твір, народню повість з XVII віку „В жертві спасення", — і додає, що його повість є одиноким твором суспільно-громадського життя тих часів, що події вяжуться з селами: Зрайки, Скибинці, Тишиїв, Черепин, Лобачів, Косівка, Городище та Камперівка та що його твір є побудований на національних почутях де-яких одиниць тодішнього часу. Тенденція повісти є педагогічно-виховуюча. Підписаний очікує, що славне видавництво у стремлінню видавати друком таку літературу, якаб виховувала людей в дусі наших всенародніх змагань, його працю перечитає і оцінить — та очікує скорої відповіди,

зістає
у глубокій пошані
Богдан Грейнюк
учитель

Adresa: Bohdan Hrejňuk, učitel
Tr. Teplice
Masarykova 16.
Slovensko.

Exp: D. B. Tiepke

de la „GENERALA"

SOCIETATE ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI GENERALE S.A.

BUCUREŞTI, I

108

BUCUREŞTI I

PREZIDENŢIA

Chur.

Wydawnitstwo „Czerwona Kalyna"

wyd. kooperatywa

ul. Russka 18. III

Lwów

Polska – Polonia

3

R | BUCUREŞTI 1 | 31.687

Rc/6

40.836—«Eminescu» S. A—12.000. XI/931. No. e d j

LWÓW 14

III 32. 14

Ч. 426/32. Львів, дня 13 липня 1932.- 109

Високоповажаний Пан
Др. В. Т р о п к е
в Букарешті.-

В заступстві ред. Л. Цецкого, котрий виїхав зі Львова маємо честь повідомити Вас, що фотографії отримали й щиро дякуємо Вам за труд та прихильність до нашого Видавництва.-

З правдивою пошаною

110

14 червня 1932 р.

До
Видавництва „Червона Калина"
у Львові.

Хвальне Видавництво!

Ще в минулім році, а саме 29 грудня 1931 року, я вислав до Вас рукопис — першу частину своєї повісти „Панас Пятива" — „За рідний Кременець". Позаяк вже зараз минає пів року від дня висилки рукопису, перепрошую Вас дуже, а проте посмію запитати:

Чи в свій час почта Вам згаданий рукопис доручила?

Чи він вже перечитаний, чи ще лежить у редакційній „теці"?

Як що вже прочитаний, а Вам не надається ні до чого, дуже прошу, поверніть його мені назад. На відповідь долучую почтовий значок.

З поважанням

Сергій Даушков.

P. S. Лист вишліть на таку адресу:

Кременець, Широка,
Книгарня т-ва „Просвіта"
для С. Даушкова

111

Do
Wydawnictwa
„Czerwona Kalyna"
Lwów, Podwalle 7. III.

S. Dauszkow
Krzemieniec, Szyroka 56.
Knyharnja „Proswita"

112

7.IV-32 р.

Шановні Панове,

рекомендованою поштою надіслав учора на ім'я Видавництва свій рукопис.

Як видно з назви, це є перша частина праці, яку я задумав виконати, що при-гоїті до еміграції в січні 1920 року, це є спогади переживання протягом 1917-1919 р.р. „На чужій, на своїй землі".

Друга і третя частини складатимуть спогади про полон у Польщі, повернення до Києва за часів Денікінської окупації, увязнення, засудження до смерті і Погонями в 1920 році переживання під більшовиками. Увесь час большовиків в Києві, приготування і початку в україн-ських с.р. кооперативних установах, а потім в рядах неукраїнських джесовців

Отже це були (1920-1922 р.р. у мене майже готові) Малюнки з життя української інтелігенції „під московським караулом, у тюрмі“.

Коли ж Вам це не підійде, прошу мені повідомити, а зараз же вишлю Вам копію й поверніть мені рукопис, бо в у мене і деякі інші переписи.

Якщо ж підійде, прошу повідомити мене про умови Вашого літературного гонорару. Особливо я дуже зацікавлений, - щоб скінчити всю працю.

Правопис і стилістику - академічні - прошу не змінювати.

Моя адреса: Warszawa, Krucza 21, 37
Hlib Łazarewski.

З правдивою пошаною
Гліб Лазаревський

До

Редакції „Червона Калина" Літопис
у Львові.

Надсилаю при цьому спомин про випадки в м. Дубні на Волині, в березні 1919 р. В тих випадках приймали участь (моментами негативно) частини Галицької Укр. Армії.
Як би можливо було в найблизшому часі надрукувати в Літописові „Ч. К." то прошу.
Що до стилістики і розміру цього спомину, то залишаю то Хв. Редакції.
Зазначую, що під час тих подій я займав становище заступника Повітового Комісара Дубенського Повіту (січень, лютий, березень, квітень і травень 1919.), а з покійним Олександром Мельником був знайомий з 1914 р. з військово-морської служби.
На випадок якихось неясностей і запитів радо буду служити інформаціями.

З Поважанням Ф. Назарчук

30/I 1931.
Дубно.

Teodor Nazarczuk
DUBNO, (woł.)
Skrzynka pocztowa 151

+ 114

2 зош.

до 7б повідк.

Хвальний Комітете!

Листа Вашого як відповідь на мій запит я одержав та сповняю бажання Хв. Комітету. Посилаю мій дневник, який складається з 4ох зошитів та прошу по змозі його використати для списання подій минувшини нашого народа.

Що до правдивости подій то зазначую, що добровільної неправди в тих записках нема, хиба є мимовільна, бо записки ці писані на фронті і переважно зараз по відбутих подіях так що з браку часу на докладне розміщення відбутої події на фронті відносно других частин могла вкрастися помилка. Деякі події можливо що за коротко представлені та може за мало ясно і взагалі є богато недокладностий. Рівнож зазначую що записки першого зошита до сторони 16ої себто до січня рівнож можуть мати недокладности, бо взагалі зачав я писати в січню а попередні події оскільки міг собі пригадати подав додатково.

[illegible] хиба ще згадати за командата цього II-го
куріня, яким був сотник Станімір Осип родом з під Терно-
поля, який дійсно не жалував труду і праці підчас цілого
походу і я ще сьогодня коли нагадаю собі його особу мушу
сказати що був він „добрим вождом і добрим сином свого
народу", та знаючи в яких небезпеках він находився
рівнож мушу сказати, що Провидіння Боже чувало над ним
коли його заховало здоровим і цілим. Під цю пору він находиться
у Відні.

Зазначую вкінці, що будучи в Тухолі четар Собечко ста-
рався зібрати цілу історію сего куріня при помочі товаришів
з сего таки куріня і правдоподібно написав її і ~~то~~ хтось
з львівсь. комісії будучи в Тухолі забрав її з иншими
записками Тухольців. Четар Собечко дневник свій урядо-
спалив в хвилі переходу У. Г. А. на сторону Поляків.

Прошу не звертати уваги на блуди і помилки
ортографічні бо на се в тім часі не звертав я уваги.
Оскількиб дійсно мій дневник міг принести якусь
користь і оскількиб треба було його довший час
задержати то прошу мені прислати посвідку

115

що Хвальний Комітет мав мої записки та по їх використанню їх зверне.

Звідци по використанню прошу при звороті зазначити мені чи користано з моїх записок чи ні:

При тій нагоді долучую 2 золотих польских щоб хоч тим причинится до цего діла згл. щоби Хв. Комітет мав на оплату при звороті моїх записок.

На кінци прошу єсли записки непотрібні сейчас о їх зворот, а оскільки можна їх використати то прошу о зворот сейчас по їх використанню. Рівнож прошу разом прислати посвідку зложення на ту ціль 2^ох^ золотих.

Остаю з глубоким поважанням

Мазур Степан

P. S.
Моя адреса:
Мазур Степан
Грабовець п. Радимно

Грабовець, дня 23/VI 1924.

Приступаючи до виконання ухваленої дня 14/X педагогічною секцією точки: „Виготовлення научного пляну" зачинаємо від збирання матеріялу науки фортепяну, скрипки, гри і співу на разі курсу нищого т. є до 4-го року включно.

Просимо прото (від) подати відповідь на подані нище питання, можливо найскорше.

1.) Які початкові школи знаєте і які Ви особливо поручаєте і чому?

Рівночасно просимо подати свої критичні завваги на подані Вами школи.

2.) Який знаєте научний матеріял 2, 3 і 4-го року?

Матеріял цей просимо подати після років в слідуючім порядку:

а.) Пальцівки і гами

б.) Етюди

в.) Класичні твори в хронольогічнім порядку.

г.) Твори пізнійшої доби аж до новійшої включно (також в хрон. порядку)

д.) Твори на українських мотивах

е.) Твори українських композиторів

Твори котрі Ви особливо поручаєте просимо підчеркнути. ~~[illegible]~~ Якщо видані поодиноко, просимо подати для якого рода техніки призначені (пальцева, терцій, секст, октави і т.д.)

Виготовлену анкету просимо присилати на адресу: Союз Українських Професійних Музик (секція педагогічна) Львів - Шашкевича ч. 5.

Тарас Шухевич
голова пед. секції.

секретар

117

Приступаючи до виконання ухваленої дня I4/X I934 педаґоґічною секцією точки:

„Виготовлення научного пляну„

зачинаємо від збирання матеріялу науки фортепяну, скрипки, челя і співу на разі курсу нишого т.є до 4-ого року включно.

Просимо проте подати відповіди на подані нище питання, - можливо найскоріше.-

I. Які початкові школи знаєте і які Ви особливо поручаєте і чому?

Рівночасно просимо подати свої критичні завваги на подані Вами школи,

2. Який знаєте научний матеріял 2, 3, і 4-ого року? Матеріял цей просимо подати після років в слідуючім порядку:

а/ пальцівки і ґами,

б/ етюди,

в/ клясичні твори в хронольоґічнім порядку,

г/ Твори пізнішої доби аж до новітної включно /також в хронольоґічнім порядку/,

д/ Твори на українських мотивах,

е/ Твори українських композиторів.

Твори, котрі Ви особливо поручаєте,- просимо підчеркнути. Етюди, видані поодиноко, просимо подати для якого рода техніки призначені /пальцьова, терції, сексти, октави/і т.д./.

Виготовлену анкету просимо присилати на адресу: „Союз Українських Професійних Музик„ /Секція Педаґоґічна/ Львів, Шашкевича ч.5.

Львів, дня............I934.

голова педаґоґічної секції: секретар:

[signature] Др З. Кудрик [signature]

[stamp:] СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ МУЗИК

Умова

заключена / сьогодні

між Л. П. Кл.

О. Ів. К.

118

Приступаючи до виконання ухваленої дня 14/Х 1934 педагогічною секцією точки:

„Виготовлення научного пляну„

зачинаємо від збирання матеріялу науки фортепяну, скрипки, челя і співу на разі курсу нижчого т.є до 4-го року включно.

Просимо проте подати відповіди на подані нище питання, можливо найскоріше.-

I. Які початкові школи знаєте і які Ви особливо поручаєте і чому?
Рівночасно просимо подати свої критичні завваги на подані Вами школи.

2. Який знаєте научний матеріял 2, 3, і 4-ого року?
Матеріял цей просимо подати після років і в слідуючім порядку:

а/ пальцівки і ґами,

б/ етюди,

в/ клясичні твори в хронольоґічнім порядку,

г/ твори пізнішої доби аж до новітньої включно /також в хронольоґічнім порядку/.

д/ твори на українських мотивах,

е/ твори українських композиторів.

Твори, які Ви особливо поручаєте, просимо підчеркнути. Етюди, видані поодиноко, просимо подати для якого рода техніки призначені /пальцева, терції, сексти, октави і т.д./

Виготовлену анкету просимо присилати на адресу: „Союз Українських Професійних Музик„ /секція Педаґоґічна/ Львів, Шашкевича ч.5.

Львів, дня 21/XII 1934.

Голова педаґоґічної секції: секретар:

Пешкевич Ю. Кудрик

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ МУЗИК

Чи сякий, чи такий
Це бандура! справи
Чи старий, чи молодий,
Щоб лише був цікавий

До

Ш. Видавництва „Червона Калина"

у Львові.

Отсим маю за честь запропонувати Вам видання збірки моїх новель і оповідань, які друкувалися періодично в різних журналах Зах. України.

Їх наголовки: 1) Пуща в заграві.

2) Гість весільний.

3) Москалівщина.

4) Матрос Бердищук.

5) Смерть Отамана Козиря

6) Химова рекрутчина.

7) Верщник під лапами

і ніде не друковані:

8) Вовча шкура

9) Романтика.

Всі ці оповідання одного типу: бойово-революційного. Оскільки б Видавництво рефлектувало на них, я негайно надішлю, наразі не висилаю, бо думаю, що В-во з річей друкованих попередньо уявляє собі моє літературне обличчя. Книжка обіймала би 120 ст. звичайного формату книжок „Ч. К." Рівночасно маю на викінченню більшу повість з часів 1914–~~1919~~ 1919 рр. – історія життя і змагань народних проз [illegible] – „Сурма сторіч".

Підкреслюю принагідно, що з днем 15. XI. перестав бути

співробітником журналу „Нові Шляхи", що засвідчено заявою в „Ділі".

З правдивого пошаною

Адреса: Warszawa, Chłodna 62-28

Юрій Косач

Дн. 10/XI-1929 року.

Межиріч, Рівенщина, Волинь.

Хвальне видавництво „Червона Калина"!

Маючи Вашу згоду що до надрукування моїх споминів про працю Шкільної молоді у Визвольній війні 1917-1918 років, т.е. від початку Російської революції, вказуючи на ті умовини, час і той здвиг Вільного Козацтва, яке дух часу покликав, під прапором якого з'єдналася Шкільна молодь, збройно захищаючи інтереси України, я заразом подаючи намічений мною план своєї роботи, прошу остаточно вказати мені умови видавництва.

Разом з тим, з пошаною інформую, що не дивлячись на тяжкий стан свого здоровя, я спомини закінчив так, що досить яскраво і легко зрозуміла провідна думка, і то не одна, а декілька в такому напрямкови, який Ви мені вказали під час мого побуту у Вас. Деякі випадки освітлив так, як повинно бути корисно зрозуміло у сучасний мент визвольних змагань, а тому претендую на обіцяну мені нагороду.

Пишучи свої спомини, я так підібрав дані, що ясно змалював той хаос і конечну потребу Берестейського миру, та спілки з Німцями, і здається краще виразив думку, чи то досягнув мети, аніж Винниченко у своїх „Пробачення перед Союзниками", яке поміщено у книжці „Берестейському миру", яко тепер належно висвітлив перед суспільством працю, і ті жертви, які понесла Шкільна молодь, прагнувша визволення свого краю.

Розмір моєї праці, два злотових зошити кратковании, списаних у кожну кратку, на одну сторону аркуша.

До повищого зазначу, що перебуваючи у тяжкому стані здоровля як інвалід і тяжко захорівший, я витратив усю готівку і можу дати видавництву лише вексолі гарантовані чи то забезпечені матеріяльно, б. н. нерухомим майном.

Разом з тим прошу ласкаво поінформувати, чи змогу я в музеї одержати потрібні додаткові данні до споминів як напр. Грамота Гетьмана відносно Вільних Козаців, і т. подібне Накази Міністерства Справ Військових. В противному разі прийдеться потурбувати своїх знакомих, у яких маються усі документи.

Жду на ласкаву відповідь

З пошаною остаюсь Г. Дзюрко

Адреса:
м. Межиріч, к. Корця
ул. Німецька №130.
повіт Рівенський, Волинь.

Зміст.

Verte!

Мета: а/ Вказати на ті тяжкі обставини і перешкоди що до Українізації в революцію 1917 року

б/ Причину запрошення німців, та провідна думка їхньої політики.

с/ На ті жертви, які несла Шкільна Молодь прагнучи Національного визволення свого народу.

123

M. H.
P.O. Box 98
Station D
New York, City
U.S. of A.

Redakya Czerwonoji Kalyny

Lwow
Podwale 8/III.
Poland,
Europe

124

Wydawnictwa
„Czerwona Kalyna"
Podwale 7/III
Lwów

R WARSZAWA 14
Nr. 1121

WARSZAWA 14
14.VIII.32 16
* P *

Nadawca Hl. Łazarewski
Krucza 21, 37.

125

о. Срезал [illegible]

[illegible]

о. Лучинський

у Львові

Бл. Орел

о. О. Вл[illegible]

Ці спомини нічого цікаво
і надзвичайного не подають. [illegible]
можна підходити до
„Літопису“

Асиґната.

Арт. ....

....

....

	Каса	
	побере	виплатить
1. на запасний фонд		
2. „ уділ ч.		
3. „ Видавництво		
4. „ кредит банк. і векс.		
5. „ Анонси		
6. „ відсотки		
7. „ Книгарня		
8. „ кошти адміністрації		
9. „ П. К. О. Варш.		
0. „ рахунок ріжних		
11. „ льокації		
12. „ Передплата		
13. „		
14. „		
Разом . . .		

Львів, дня .... *19* ....

....

скарбник   книговодець

Г Л І Б Л А З А Р Е В С Ь К И Й.

Т Р И Н А Д Ц Я Т Ь Р О К І В Ж И Т Т Я В К И Є В І.
/1917-1930 р.р./

Частина перша.

"На нашій, на своїй землі".
/1917-1919 р./

З м і с т .

35/ Пісня
36/ Умерти,чи край свій лишити
37/ На чужині
38/ Літо
39/ Мерці
40/ Все більш і більш зникає рідний берег
41/ Брати, вигнанці ,пригадаймо
42/ О, не дурно в скорботах ми плачемо
43/ Заходе сонце
44/ Ах,як стогнали ми
45/ Схилив я голову
46/ Колиб я знав
47/ Куди нас буря не загнала
48/ ~~Хрм~~ В часи утечі і вигнання
49/ Гуси чи лебеді в небі пливуть
50/ Не вже прийти ,вклонитись і сказати
51/ Покинуті! до вас думки підбиті
52/ В сю ніч вони мені далекі снились
53/ Чи вглежу ще свою країну
54/ Мої Матері
55/ Може й повернуся
56/ Уймають біль єдині сни
57/ Хто в нас пожежі край свій кине
58/ П.С.
59/ Упав чабан
60/ Як на святих дивлюсь
61/ В Роковини Шевченка
62/ Все ще нічого
63/ Як зграї хмар нас вітер гнав
64/ Два келихи повних
65/ Погляньте,погляньте
66/ Посуха думки тут
67/ Ні,це не роки боротьби
68/ Де цвіт життя ,де гомін,рух?
69/ Це не життя уже
70/ Не нам від сорому горіти
71/ Ми стільки кинули огня
72/ Переможіть ще ~~xxxx~~ стократ тисяч нас
73/ Життя-це все!
74/ Не той переміг ще
75/ Енергії
76/ Блаженні,що із вигнання
77/ Він загорівсь ,як стовп у ~~[illegible]~~ пустелі
78/ Це вже не горе особисте
79/ З цієї крови,що лилася
80/ Не ~~xxxxxxx~~ знаю,що
81/ Не складайте крил журливо
82/ Уже завершений упав,наш дивний храм
83/ І досі ще цвитуть
84/ Одспівав я пісні
85/ Я бачу вас,святі могили
86/ Не сумуй,дитино
87/ Земля летить
88/ Іди,іди наш катоньку
89/ Ще громом вибухнуть повстання
90/ Десь ліси шумлять з вітрами
91/ Пісня
92/ Пісня
93/ Бачу,чую серцем чулим
94/ Із старих і майбутніх віків
95/ Ридати хочеться
96/ Отаман літа ховався
97/ О,вір мені
98/ Любіть!
99/ Сон,що людям роки снився
100/ Національна честь
101/ Виряжаю тебе я в далеку дорогу

о. Кедринський Василь

Підлипці

п. Плуків

Асиґната.

Арт. ....

....

....

	Каса: побере	Каса: виплатить
1. на запасний фонд		
2. „ уділ ч.		
3. „ Видавництво		
4. „ кредит банк. і векс.		
5. „ Анонси		
6. „ відсотки		
7. „ Книгарня		
8. „ кошти адміністрації		
9. „ П. К. О. Варш.		
10. „ рахунок ріжних		
11. „ льокації		
12. „ Передплата		
13. „		
14. „		
Разом		

Львів, дня .... *19* ....

....

скарбник книговодець